

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

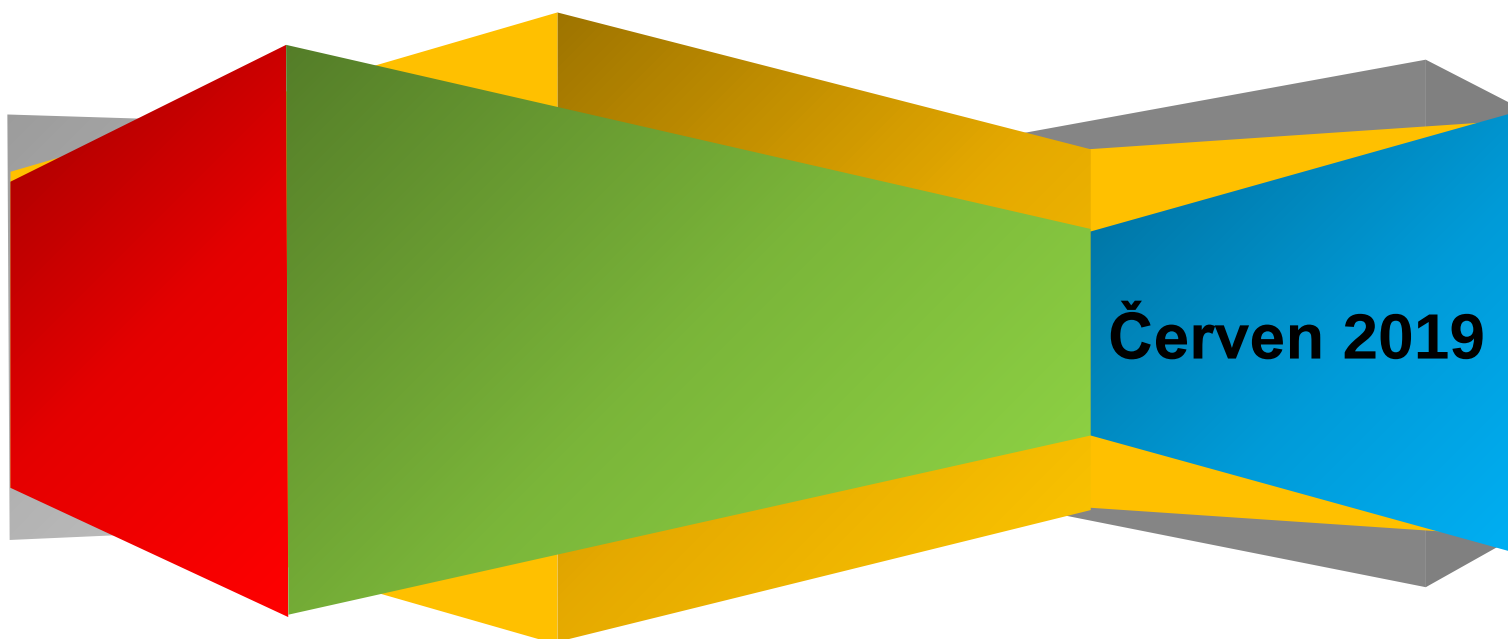
Agentura
pro sociální začleňování

Realizováno v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605.

Tematický výzkum Chomutov

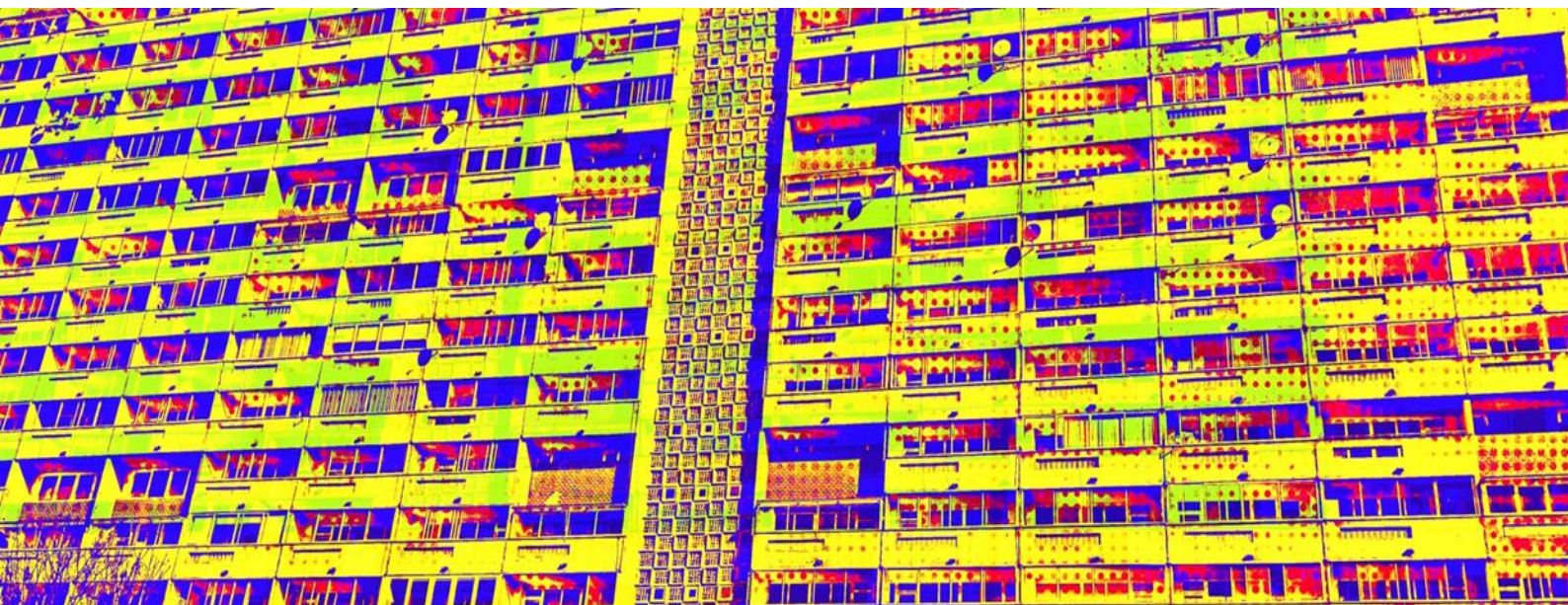
Každodennost a potřeby mládeže a mladých
dospělých ohrožených sociálním vyloučením

Zpracoval: Petr Charvát

Obsah:

1. Manažerské shrnutí tematického výzkumu	2
2. Seznam zkratk	4
3. Cíle a zdůvodnění výzkumu	5
4. Metodologie, realizace a průběh šetření	5
5. Základní sociodemografické údaje chomutovských sídlišť	6
6. Monitoring tisku k tématu volnočasových aktivit mládeže v Chomutově	8
7. Atmosféra sídliště, společenské klima	9
8. Aktéři v oblasti volnočasových aktivit mládeže	14
9. Mládež na sídlištích, trávení volného času	19
10. Potřeby, bariéry a limity v oblasti volnočasových aktivit	24
11. Příležitosti, ideální design služby	27
12. Doporučení	33
13. Zdroje a literatura	34

1. Manažerské shrnutí tematického výzkumu

Tento text byl zpracován na základě prohloubení vstupní analýzy KPSVL v rámci spolupráce města Chomutova a Agentury pro sociální začleňování. Hlavním cílem provedeného výzkumu/šetření bylo analyzovat potřeby mládeže a mladých dospělých ve věku 15 – 26 let, ohrožených sociálním vyloučením, na chomutovských sídlištích Březenecká, Kamenná, Písečná a Zahradní. Šetření proběhlo na základě rozboru dostupných dokumentů (vstupní analýzy KPSVL, statistických dat ČSÚ, SLDB, analýzy médií) a také prostřednictvím kvalitativního výzkumu, realizací 29 polostrukturovaných rozhovorů s celkem 69 respondenty z řad cílové skupiny a s relevantními institucionálními aktéry. Terénní sběr dat proběhl v dubnu a v květnu 2019.

V Chomutově žilo v roce 2018 více než 48 tisíc obyvatel, z čehož více než 19 tisíc bydlelo na sídlištích (zdroj: ČSÚ 2011). Sídlíště jsou ve srovnání s centrem Chomutova místními lidmi, např. s ohledem na nižší ceny nemovitostí nebo vyšší koncentraci sociálně slabších obyvatel, vnímána spíše jako „horší adresa“. V některých částech sídlišť jsou dle výpovědí kontaktovaných respondentů problémy v soužití a v mezilidských vztazích, které souvisí např. s etnicitou nebo komunikací mezi generacemi¹. Převážné starší lidé si stěžují na chování dětí a mládeže, zejména na hluk, zpěv, reprodukovanou hudbu a také na jejich vulgární vyjadřování. Dle informací od Městské policie Chomutov však ke skutečným případům ohrožení ze strany skupin mládeže dochází na ulicích jen velmi zřídka.

Způsoby trávení volného času mládeže lze rozdělit na organizované a neorganizované. Ve sféře neorganizovaného trávení volného času, jak vyplývá z výsledků šetření, je jedním ze skutečných problémů sídlišť především nedostatek vhodných prostor, kde by cílová skupina mládeže (15 -26 let) mohla své aktivity realizovat. Sídlíště se pro své obyvatele stávají méně pohodlná i na základě architektury nebo nevhodného městského mobiliáře, na některých místech například dochází k odstraňování laviček. Z poměrně velkého množství hřišť na sídlištích je jich většina zaměřena na menší děti, některá nefungují vůbec.

V oblasti volnočasových aktivit mládeže ohrožené sociálním vyloučením působí na chomutovských sídlištích celkem čtyři nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (NZDM). Pro organizované trávení volného času je v Chomutově k dispozici také množství zájmových kroužků nebo sportovních klubů. NZDM jsou (dle své definice) specifická zejména svou přístupností pro všechny klienty z ulice, bez bariér. Do jisté míry tak plní funkci zprostředkování způsobu trávení organizovaného volného času také těm klientům, kteří by s touto formou přišli do styku velmi obtížně. Především jde o mládež (děti), pro kterou jsou podobné aktivity z různých důvodů hůře dostupné².

Oslovení respondenti z řad cílové skupiny³ mají osobní či zprostředkovanou zkušenost s místními NZDM, které vnímají pozitivně. Pro některé však tato zařízení nejsou atraktivní a kritizují je⁴ zejména z důvodů omezených kapacit (provozní doba, okamžitá kapacita) nebo aktivit, které již neosloví například mladé dospělé (18 – 26let). Limity NZDM mohou dle vyjádření některých jejich zaměstnanců spočívat i na straně jejich provozovatelů, a to zejména v nadměrné a komplikované administrativě nebo nedostatku kvalifikovaného

¹ Více v textu níže (Kap. 7)

² Podrobněji v textu níže (Kap. 9)

³ Mladí lidé 15 – 26 let na chomutovských sídlištích

⁴ V rámci (údajů z) realizovaných rozhovorů

personálu na trhu práce. Mladí lidé kontaktovaní v rámci provedeného šetření definují své potřeby (přání/požadavky) na základě toho, co znají. Cílem institucí v oblasti formálního a neformálního vzdělávání, rovněž i NZDM, je těmto mladým lidem umožnit realizovat jejich představy, co by chtěli dělat, ale zároveň rozšířit jejich obzory. Nabídnout takové aktivity, se kterými by se ve svém prostředí běžně nesetkali.

Ke zlepšení situace v oblasti aktivního trávení volného času mladých lidí na chomutovských sídlištích je třeba vytvořit nabídku, o kterou by byl ze strany cílové skupiny zájem a dostatečně ji zpropagovat. V rovině nízkoprahových zařízení byla na základě provedených rozhovorů s institucionálními pracovníky i s cílovou skupinou definována potřeba zařízení pro větší počet klientů s širší nabídkou aktivit a maximální možnou provozní dobou včetně svátků a víkendů. Plánované centrum by mohlo spolupracovat s dalšími aktéry v oblasti volnočasových aktivit, sportovních klubů, formálního a neformálního vzdělávání⁵. Nabízené aktivity by měly být konzultovány s odborníky v daných oblastech (volba vhodného vybavení, lektorování i v dobrovolné rovině). V rovině neorganizovaného volného času zazněla podpora rozvoje sídlištní infrastruktury. Oprava a vhodnější využití (spravování) stávajících hřišť, diskuze o úpravě veřejných prostor tak, aby vyhovovaly všem obyvatelům sídlišť. Zde pouze nastíněná navrhovaná řešení vyplývají z informací zjištěných v provedeném šetření a jsou průběžně argumentována v jednotlivých kapitolách textu. Jejich stručný přehled je uveden v samém závěru tohoto textu⁶.

⁵ Více v kapitole 11

⁶ V kapitole 12

2. Seznam zkratek

APK:	Asistent prevence kriminality
ASZ:	Agentura pro sociální začleňování (v textu také: Agentura)
CS:	cílová skupina
ČSÚ:	Český statistický úřad
JZ:	Jugendzentrum
KPSVL:	Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
NNO:	Nestátní nezisková organizace
NZDM:	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
MM:	Magistrát města
MP:	Městská policie
OPL:	omamné a psychotropní látky
OSPOD:	Orgán sociálně právní ochrany dětí
PČR:	Policie České republiky
SPSZ:	Strategický plán sociálního začleňování
SL:	Správce lokality
SLDB:	Sčítání lidu, domů a bytů
SRN:	Spolková republika Německo
SVČ:	Středisko volného času
SVL:	sociálně vyloučená lokalita
SVJ:	Společenství vlastníků jednotek
ÚPČR:	Úřad práce České republiky
VČ:	volný čas

3. Cíle a zdůvodnění výzkumu

Každodennost je v kontextu výzkumu chápána jako "souhrn činností, které může člověk provozovat s plnou libovůlí, buď pro odpočinek nebo pobavení či pro rozvoj svých znalostí nebo nezištné školení, pro svou dobrovolnou účast na společenských záležitostech nebo svobodnou tvůrčí činností poté, když se uvolnil ze závazků pracovních, rodinných i společenských" (Dumazedier, 1962). Hofbauer pak volný čas charakterizuje jako "činnost, které se člověk věnuje dobrovolně a která mu poskytuje uspokojení. Jako hlavní funkce volného času lze uvést odpočinek a regeneraci a rozvoj osobnosti a schopností" (Hofbauer, 2004).

Volný čas dětí a mládeže lze rozdělit na **volný čas trávený neorganizovaně a organizovaně**. Mezi neorganizované trávení volného času patří individuální trávení volného času jako např. kreslení, poslouchání hudby, sledování televize, hraní her na PC, surfování na internetu, chození ven, hraní si venku na hřišti apod. Patří sem i čas společně trávený s kamarády a rodiči. Do organizovaného trávení volného času spadá čas strávený účastí v zájmových kroužcích, sportovních klubech nebo nízkoprahových zařízeních (Baďura et al., 2015).

Cílem tohoto výzkumu je analyzovat každodennost mládeže a mladých dospělých (15 - 26 let) na 4 chomutovských sídlištích (Březenecká, Kamenná, Písečná a Zahradní). Text má přinést pohled cílové skupiny mladých dospělých, kteří tráví volný čas organizovaně, i mládeže, která tráví volný čas neorganizovaně. Analýza/Tematický výzkum **Každodennost a potřeby mládeže a mladých dospělých ohrožených sociálním vyloučením** je poptávána s cílem prohloubení vstupní analýzy v rámci KPSVL v konkrétním tématu pro potřeby SPSZ či zamýšlených/připravovaných projektů a intervencí.

4. Metodologie, realizace a průběh šetření

Výzkum/šetření byl zaměřen na **popis činnosti aktérů**, kteří v oblasti volnočasových aktivit na chomutovských sídlištích momentálně působí, na **potřeby cílových skupin** mládeže a mladých dospělých v oblasti volnočasových aktivit. Na **zjištění hlavních příležitostí a bariér** nabízených služeb v oblasti volného času a **definování představ o ideálním nastavení (designu) služby** nebo pracovníka z pohledu jejich cílové skupiny. Pokládáné otázky se vztahovaly také k pojmenování oblíbených míst dané cílové skupiny, ke klidovým zónám či obecně vnímaným problematickým místům (tzv. hotspotům strachu) na uvedených chomutovských sídlištích.

Sběr dat byl realizován jednak analýzou dostupných dokumentů z již existujících výzkumů na dané téma, z monitoringu médií a sociodemografických dat (ČSÚ, SLDB). Dále také prostřednictvím expertních rozhovorů s místními institucionálními aktéry (pracovníky NNO v oblasti volnočasových aktivit mládeže, zaměstnanci chomutovských středních škol apod.), polostrukturovaných a skupinových rozhovorů s mládeží a mladými dospělými, obyvateli sídliště a/nebo klienty NZDM. V rámci šetření byly realizovány také doplňkové a rekruční (neformální) rozhovory s dalšími relevantními aktéry (obyvateli sídliště, správci lokalit, rodiči, pracovníky bezpečnostních složek města). Při výzkumu byl použit i etnografický přístup, a

sice metoda nezúčastněného pozorování (observace míst oblíbených mládeží, vytipování přirozených prostorů k setkávání, klidové zóny a tzv. hotspoty strachu⁷).

Celkem bylo realizováno 29 polostrukturovaných rozhovorů (délka rozhovorů se pohybovala od 10 minut do 2 hodin, v průměru to bylo cca 45 minut, u 22 rozhovorů byl pořízen audiozáznam), jejichž přepisy byly kódovány do kategorií dle struktury pokládaných otázek a jejich relevanci ke zkoumané problematice. Rozhovorů se účastnilo celkem 69 osob (43 respondentů ze strany cílové skupiny a 26 představitelů institucí a ostatních aktérů⁸). V otázce etnicity (v tomto šetření převážně romské) pracuje text s etnickou identitou „askribovanou“⁹ i s etnicitou „pocitovanou“, tedy jak jednotliví aktéři vnímají sami sebe.

Tabulka realizovaných rozhovorů:

Respondenti / instituce / počet respondentů	Počet realizovaných rozhovorů
Pracovníci NZDM (5)	3 polostrukturované + neformální rozhovory
Pracovníci bezpečnostních složek a správci lokalit (6)	5 polostrukturovaných rozhovorů
Aktéři z NNO a mimo CS (16)	4 polostrukturované + neformální rozhovory
Pracovníci chomutovských středních škol (5)	2 polostrukturované rozhovory
Cílová skupina mládeže 15 – 26 let (33)	14 polostrukturovaných + neformální rozhovory
Fokusní skupina s klienty NZDM (4)	1 polostrukturovaný skupinový rozhovor

Tabulka č. 1: Seznam rozhovorů

5. Základní sociodemografické údaje chomutovských sídlišť

V Chomutově žilo na konci roku 2018¹⁰ celkem 48 720 obyvatel (dle SLDB 2011 celkem 48 328). Počet obyvatel sídlišť Březenecká, Kamenná, Zahradní a Písečná činil v součtu 19 248 obyvatel¹¹. Obyvatelé sídlišť situovaných na severozápadě města tedy tvoří bez mála 40 % celkové populace Chomutova. **Obyvatel ve věku 15 – 26 let bylo v Chomutově¹² celkem 6 989**, z nichž 6 101¹³ bylo žáků, studentů a učňů.

Na výše uvedených sídlištích se nacházejí 4 základní školy¹⁴. Ve městě jsou dále také 4 střední školy (Gymnázium; Střední škola technická, gastronomická a automobilní; Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola; Střední odborná škola energetická a stavební, Obchodní akademie a Střední zdravotnická škola).¹⁵

⁷ Místa subjektivně vnímaná jako riziková nebo nebezpečná

⁸ Počty respondentů k jednotlivým typovým skupinám jsou uvedeny v tabulce níže

⁹ Etnicita připsovaná zvenčí, ze strany ostatních (okolí/společnost může na základě určitých atributů považovat někoho např. za Roma)

¹⁰ Zdroj: ČSÚ (data k 31. 12. 2018)

¹¹ Zdroj: ČSÚ (SLDB 2011)

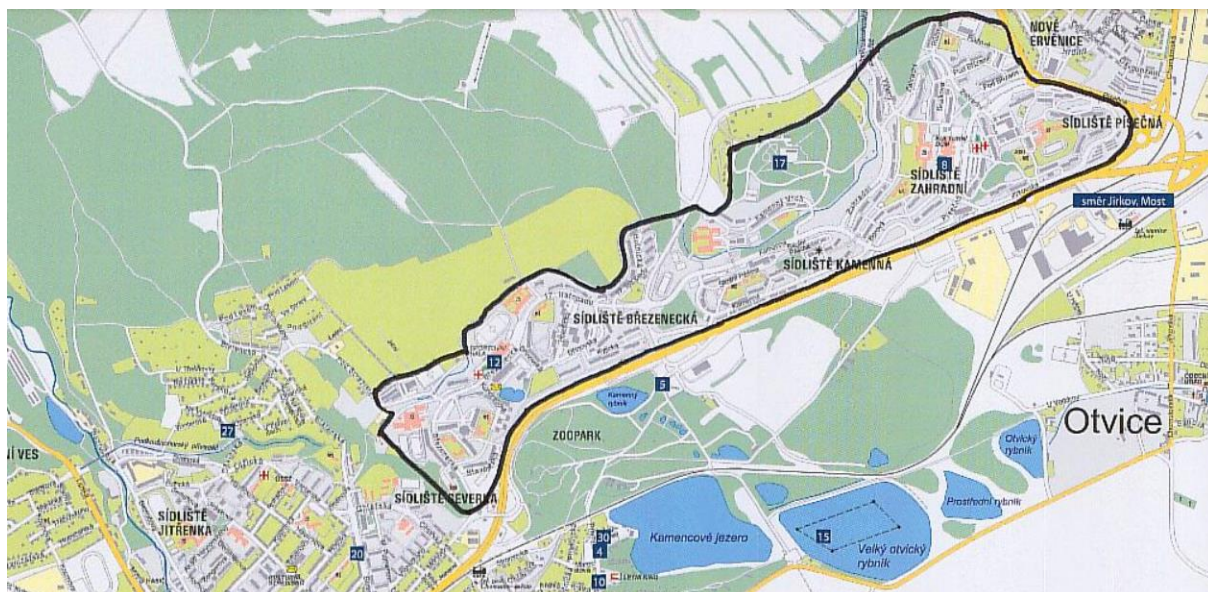
¹² Zdroj: ČSÚ (SLDB 2011)

¹³ Z celkového počtu obyvatel s obvyklým pobytem (zdroj: SLDB 2011)

¹⁴ Z celkem 9 ZŠ a 1 speciální základní školy zřizovaných MM Chomutov.

¹⁵ Zdroj: Tematický výzkum: Předčasné odchody žáků se škol (ASZ 2018)

Obrázek níže znázorňuje chomutovská sídliště, kde bylo realizováno šetření k tomuto textu:

Obr. č. 1: Chomutovská sídliště Březenecká, Kamenná, Zahradní a Písečná

Zdroj: <http://www.chomutov-projekty.eu/images/vyznacena-zona-iprm-iop.jpg> (staženo: duben 2019)

Na chomutovských sídlištích žije, jak je uvedeno výše, **téměř 40 % obyvatel města**. Na sídlištích, zejména v jejich určitých částech (např. ulice Kyjická na sídlišti Březenecká nebo části sídliště Písečná), je možné sledovat **přírůstek sociálně slabších obyvatel** a s tím spojenou vyšší fluktuaci nájemníků. Nízké ceny nemovitostí v nedávné minulosti také vedly ke skupování bytů spekulanty za účelem pronájmu sociálně vyloučeným osobám, lidem migrujícím za levnějším bydlením, ve skutečnosti vesměs Romům.¹⁶

Dle rozhovorů s obyvateli Chomutova (lidí bydlících na sídlištích i mimo ně), jsou **sídliště obecně vnímána spíše jako „horší adresa“** s určitou vnitřní hierarchií. V provedených rozhovorech bylo respondenty za „nejhorší“ označováno sídliště Kamenná, naopak za „nejlepší“ potom Kamenný vrch, který je vnímán jako „lukrativní bydlení“, přestože je od sídliště Kamenná oddělen pouze silnicí a přívaděčem Ohře – Bílina. V minulosti, zvláště v období před privatizací bytového fondu, byla za „lepší sídliště“ považována Březenecká a Písečná, ale dnes se rozdíl v subjektivním vnímání jednotlivých sídlišť postupně vytrácí. Jako „horší“ bývá nyní vnímáno celé sídliště v porovnání se zbytkem města nebo spíše jednotlivé domy a ulice, popř. části ulic na sídlišti.¹⁷ Ke vzniku těchto lokalit (vesměs) s vyšší koncentrací sociálně slabších obyvatel přispěly také ekonomické faktory spojené s formou vlastnictví zmíněných nemovitostí. Například v bytech ve Společenství vlastníků jednotek pronajímaných za účelem zisku s vysokou fluktuací nájemníků. Někteří vlastníci jednotek ohrozili společenství tím, že nehradili platby do společného fondu, ale pouze inkasovali peníze od nájemníků, vesměs příjemců nepojistných sociálních dávek na bydlení. Výše popsaná situace slovy jednoho z respondentů žijících na sídlišti (květen 2019):

„Sídliště Kamenná se považuje za horší, ale ne celé, je to spíš kousek, pár paneláků. Všude jsou horší domy, ale vždycky jsou to třeba jenom dva baráky, vždycky se to někde kumuluje. Družstevní domy třeba vypadají jinak, družstva si to udržují. Státní byty šly do

¹⁶ Více: Vstupní analýza Chomutov (ASZ, 2016)

¹⁷ Dle rozhovorů s respondenty např. ulice Kyjická nebo části ulic Kamenná, Písečná a Jirkovská (více rovněž v textu Vstupní analýza Chomutov, 2016)

soukromých rukou a právě z toho jsou ty SVJ, tam pak vznikají větší problémy, byty se přeprodávají. Hodně bytů bylo šachty, která končí, elektrárny také končí a lidé ty byty opouštějí, byty se prodávají do soukromých rukou. Některé z domů třeba někdo skoupil a začal nestěhovat lidi různým způsobem.“

6. Monitoring tisku k tématu volnočasových aktivit mládeže v Chomutově¹⁸

Město Chomutov se v souvislosti s volnočasovými aktivitami mládeže v českém mediálním prostoru během několika posledních let objevuje zejména v oblastech budování dětských hřišť, sportovišť a podpory dětských kroužků či nízkoprahových zařízení. Některé z plánovaných a realizovaných projektů jsou v médiích zmiňovány v souvislosti se spoluprací města s ASZ prostřednictvím tzv. Strategického plánu pro sociální začleňování (SPSZ).¹⁹

Mediálně byl často zmiňován²⁰ **záměr města Chomutov finančně přispívat rodinám ročně tisíc korun na zájmové kroužky pro děti (6-18 let)**. Tato forma podpory volnočasových aktivit měla mimo jiné sloužit k rozvoji stávajících a vzniku dalších kroužků. Některé sportovní kluby však na základě obav z negativních dopadů na své rozpočty odmítly poukázky města, jejichž prostřednictvím byly prostředky distribuovány, přijímat. Kluby také vyjádřily obavy z administrativní zátěže spojené s fungováním poukázek. Na základě uvedených argumentů nově zvolená rada města systém poukázek zrušila a rozhodla financovat organizátory volného času přímo. Částka věnovaná na poukázky přitom měla činit 6 milionů korun ročně. Tzv. „Kroužkovné“ přitom během druhého pololetí roku 2016 využila čtvrtina chomutovských dětí.²¹

Chomutovská sídliště byla v médiích také uváděna v souvislosti se **sociálním napětím**, jemuž se prostřednictvím dotačních programů do vzdělávání, bydlení a sociálních projektů snaží čelit město ve spolupráci s ASZ (zdroj: 5plus2, 6. 1. 2017). Finanční prostředky mířily především na vzdělávání dětí, do nových školních učeben, bydlení a sociálních projektů zejména v oblastech s nálepkou tzv. „špatné adresy“, kam patří sídliště Zahradní, Kamenná, Písečná a Březenecká.

Média popisují **růst napětí mezi obyvateli** mimo jiné i díky „*partičkám výrostků, kolem kterých aby se člověk bál projít, kteří pokřikují na starší lidi a na děti*“ (usti.iDNES.cz, 5. 12. 2016). Problematika (dle uvedených zdrojů) souvisí se vznikem tzv. sociálně vyloučených lokalit, „*kam různí spekulanti sestěhovávají problémové lidi z celé republiky*“ (Mladá fronta DNES 3. 12. 2016). Chomutovská sídliště jsou v souvislosti se sociálním vyloučením zmiňována i v jiných médiích (např. Lidové noviny 11. 7. 2017, Chomutovské noviny 10. 1. 2018). S napětím na sídlištích uvedených výše souvisí i zprávy o plánovaném rozšíření programu asistentů prevence kriminality nebo zmiňované záměry zřízení pozic správců parků a dětských hřišť.

¹⁸ Zdroje citovaných mediálních zpráv: ČRo Sever, e-chomutovsko.cz, Chomutovský deník, Chomutovské noviny, chomutovsky.denik.cz, Právo – Severozápadní Čechy, Lidové noviny, Mladá fronta DNES – Severní Čechy, usti.iDNES.cz, 5plus2

¹⁹ Zpracování dat proběhlo prostřednictvím monitoringu tisku s použitím softwaru Newton media selekcí mediálních zpráv za poslední tři roky

²⁰ Na základě dat z použitých zdrojů (Newton media)

²¹ Zdroj: Právo – Severozápadní Čechy (1. 12. 2016)

Některé z článků ke sledované tematice popisují **odmítání výstavby nových dětských hřišť** některými obyvateli sídlišť Písečná a Zahradní kvůli obavám z „řádění dětí, které mluví na své vrstevníky vulgárně a ničí vybavení hřiště“ (chomutovsky.denik.cz, 7. 2. 2018). Obyvatelé Chomutova v tzv. participativním rozpočtu vybrali deset návrhů, které mají vylepšit situaci ve městě. Nejčastěji lidé hlasovali pro vylepšení dětských hřišť a sportovišť. Výstavba hřišť byla plánována i na sídlištích Březenecká, Kamenná, Zahradní a Písečná (chomutovsky.denik.cz 10. 5. 2018). Situace na dětských hřištích popsaná výše spustila v Chomutově širší debatu/diskuzi o veřejném pořádku, bezpečnosti a občanském soužití.

Mediální zprávy obsahují **zmínky o rozšiřování sociálních služeb v Chomutově v souvislosti se spoluprací radnice a ASZ**. Město Chomutov získalo z Operačního programu Zaměstnanost téměř 70 milionů korun, které budou investovány do rozšiřování sociálních služeb (např. dluhová poradna či poradenské služby pro děti a mládež nebo závislé osoby) a do tvorby nových pracovních míst (např. Právo 29. 12. 2017, Mladá fronta DNES 12. 12. 2017). V médiích také zazněly informace, že sociální služby rozšířily kapacity azylového domu na sídlišti Písečná. Na chomutovských sídlištích byl během posledních tří let zahájen provoz několika nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Tato zařízení zde provozují organizace Světlo Kadaň a Oblastní Charita Most (např. Chomutovský deník 29. 10. 2016).

7. Atmosféra sídliště, společenské klima

Panelové domy na sídlištích vznikaly přibližně před 40 – 50 lety a mezi obyvateli byly hojněji zastoupeny mladé rodiny v reprodukčním věku. Jednotlivé vchody bývaly „plné dětí“ (citace obyvatele sídliště), zatímco dnes sídliště opouštějí lidé ve středním nebo starším středním věku. Na sídlištích zůstávají senioři a mladí lidé s dětmi.²² Rychlost výměny původního obyvatelstva často závisí na různých okolnostech, zejména pak na vlastnické struktuře. Z rozhovorů s obyvateli Březenecké plyne, že někteří z původních vlastníků bytových jednotek odcházejí ze sídliště pryč. Dle kontaktovaného člena jednoho ze SVJ na Březenecké dochází k nejvyšší fluktuaci právě v bytech, které jejich majitelé pronajímají. Na Březenecké jde například o domy v ulici Kyjická, na Kamenné o některé domy v ulici Kamenná. Mnozí původní majitelé pronajímaných bytů již zemřeli nebo se odstěhovali jinam (např. za svými dětmi). Mezi důvody ke stěhování patří (dle provedených rozhovorů) mimo jiné i stížnosti na hluk od dětí nově příchozích, většinou sociálně slabších rodin.

Hierarchie sídliště

Subjektivní rozdělování na „horší“ a „lepší“ části sídliště zpravidla závisí na místě bydliště hodnotícího, jeho socioekonomické situaci²³ a etnicitě (zpravidla je-li Rom nebo není). Za „horší“ lokality jsou často považována sídliště Kamenná a část Březenecké. Někteří z mladistvých klientů NZDM však tento rozdíl nevnímají, některé z dětí (mládeže) si neuvědomují, že by např. Březenecká měla být „horší“ než jiná část sídliště. Na druhou stranu však hraje příslušnost u mládeže svou roli ve smyslu odlišení od ostatních. Slouží

²² Dle provedených rozhovorů

²³ Např. patří-li mezi tzv. starousedlíky, má-li byt v osobním vlastnictví nebo v pronájmu

k vymezení teritoria, k odlišení my a oni. Určuje například, která z NZDM „mohou“²⁴ děti navštěvovat.

Pracovník NZDM:

„Ono tím, že my to tady máme rozdělené a ty děti se mezi sebou, ta sídliště se fakt mezi sebou nemají ráda, takže děti z Březenecké nemůžou na Kamennou, protože tady přes tu silnici nechodí. A my to máme i tak rozdělené: vlastně Březenecká má Molo, Kamenná má Kamínek a Zahradní, Písečná tam teď je Zahrada od Charity.“

O hierarchii chomutovských sídlišť hovoří také pracovník sociální služby (níže), existuje zde rozdělování podle místa bydliště. Jsou zde otevřené prostory vystavené výhledu z oken bytů.

„Sídliště jsou jiná, než zbytek města, u paneláků jsou partičky, které se scházejí a mají nějakou svoji hierarchii. Mezi paneláky se člověk úplně neschová, je tam všechno víc vidět. Každé to sídliště má svoje zvyky, na každém sídlišti funguje stejný systém, ale jinak podaný. Je to tam rozdělený po partách, sídliště ty lidi škatulkují. Je to trochu stigma.“

Problémy v soužití na sídlištích

Při (subjektivním) hodnocení jednotlivých částí sídliště byl respondenty často používán termín „bordel“. V místním kontextu se však spíše než o nepořádek jedná o hluk a rámus přes den a nedodržování nočního klidu po 22. hodině.

Obyvatel sídliště:

„Na Kamenné je třeba v noci bordel a úplně se tam nedodrží noční klid. Kdybych tam bydlel a ráno vstával do práce, tak budu třeba nepříjemný i na svoje děti a oni si to ponесou dál, všechno souvisí se vším, je to takový propojený ekosystém.“

Problémy v soužití spojené s nepořádkem jsou kromě specifických lokalit²⁵ často přisuzovány převážně chudším (často romským) rodinám, které žijí na sídlišti nebo (mnohdy také romské) mládeži. Častým předmětem sporů mezi lidmi na sídlištích bývají („bordel“ působící) děti na hřištích, lavičkách a loukách (vnitroblocích) mezi jednotlivými panelovými domy. Jedná se o místa, která jsou pro děti a mládež dostupná či atraktivní. Na sídlišti Březenecká jde např. o prostor kolem prodejny s potravinami, kde je dostupný signál Wi-Fi, ve většině případů však jde o místa, kde si lze třeba jen sednout na lavičku. Jako více „problémová“ jsou vnímána místa, kde žije více rodin s dětmi a kde dochází častěji ke stěhování (fluktuaci) nájemníků²⁶. Tzv. starousedlíci se i v případě, že se jedná o Romy, se svými sousedy znají a dokáží se domluvit²⁷. Někteří z dotazovaných respondentů však **etnickou rovinu v negativním smyslu reflektují** explicitními odkazy na Romy typu „černo“ na Kamenné nebo v Ervěnicích (v Jirkově).

Romská etnicita je při subjektivním posuzování určitých problematických objektů na území sídliště používána mezi Romy i mezi ostatními obyvateli chomutovských sídlišť. Často

²⁴ Všechna NZDM jsou samozřejmě otevřena všem chomutovským dětem a mládeži, dělení probíhá pouze v neoficiální rovině určité „vnitřní hierarchie“; mnoho klientů je navíc díky časté fluktuaci – stěhování spojeno s vícero lokalitami, přestěhovali se z Březenecké na Písečnou atp.

²⁵ Sídliště Kamenná, ulice Kyjická, lokalita „Gauč“ na ul. Jirkovská a jinde

²⁶ V minulosti zejména u nemovitostí tzv. „obchodníků s chudobou“

²⁷ Dle respondenta (Roma – „starousedlíka“) spolu mají často přátelské vztahy a etnickou příslušnost neřeší

zmiňování „ONI“ – romská „komunita“, lidé v SVL, drogově závislí nebo klienti různých typů sociálních služeb – tvoří zcela homogenní skupinu.²⁸ Velmi často však bývají takto posuzováni. Bývají spojováni na základě toho, že jsou Romové, nezaměstnaní nebo že bydlí na „horší adrese“. Romství je pro popis negativních jevů používán samotnými Romy i majoritou.

Účastník šetření (Rom²⁹):

„Do Jirkova nechodte, tam vás ještě přepadnou. Já jsem cikán, ale ti cikáni, co jsou tam, to je konec. Tam jdete třeba na procházku a už si na vás dovolují, už vám nadávají, už jdou do bitky.“

Obyvatel sídliště Brezencecká (není Rom):

„Ti černí by neměli dostávat víc než ostatní, oni se nepředělají, to bude trvat celé generace“.

Na chomutovských sídlištích mezi dotazovanými mladými lidmi do 26 let je etnicita dosud aktuálním tématem.

Respondenti obyvatelé Písečné (Romové³⁰):

„Tady to je třeba VIP klub, kam se nesmí chodit. Nesmím sem, protože mám špatný pigment. Sem ale chodí jedinci, které bych stejně nechtěl potkat – vypatlanci. Míst, kam nepouští Romy, je hodně. Ale jsou i hospody, kde je to ok.“

„Je to marný, třeba jdu na diskotéku, kde jsou samí bílí a pustí mě tam, no ale ten rasismus tam vidíš. Je to hnusný. Jsme lidi jako ostatní. Šel jsem se třeba najíst do kebabu a seděl tam s bílým kámošem a přišel tam chlap, ze kterého jsem měl od pohledu strach. Celou dobu na mě koukal tak hnusně, že jsem mu řekl: Pane, proč tak na mě koukáte, udělal jsem vám něco? On na mě: Za to, jak jsi černej, tak dostaneš. Já na něj, jestli si ze mě dělá prdel, jestli mám zavolat policajty, že mi vyhrožuje. Nakonec jsem tam nechal jídlo a utek pryč, jinak bych dostal.“

Problémy v komunikaci mezi generacemi

Tímto termínem by se snad dal označit postoj některých obyvatel sídliště, vesměs v seniorském věku, kteří si stěžují na aktivitu působenou zejména dětmi a mládeží. Oslovení senioři si v rozhovorech často stěžovali na chování dětí a mládeže. Předmětem jejich stížností byl zejména hluk způsobený menšími dětmi pobíhajícími na hřištích mezi domy, hudba (reprodukováná, ale i hra na kytary nebo zpěv) a křik mládeže, vulgární vyjadřování

²⁸ Když se v Chomutově, ale i na jiných místech v České republice mluví o sousedských vztazích, o tzv. sociálně vyloučených lokalitách a občanském soužití, často se ve spojení s Romy nebo jinými národnostními a etnickými menšinami používají pojmy starousedlík, nově příchozí nebo romská komunita. V letech 2003 – 2004 byla ve městě Česká Kamenice realizována antropologická studie Západočeské univerzity v Plzni zabývající se pojmem komunita na pozadí migrace a příbuzenství místních romských rodin. Studie v souvislosti s Romy relativizuje právě pojem komunita a ptá se, do jaké míry tvoří lidé takto často (ostatními) označovaní skutečně komunitu. Jakoubek a Budilová v textu sledují trajektorie kamenických romských rodin Gažiů, Filů a Horvátů, které do České Kamenice přišly (v 2. pol. 20. století) z odlišných míst na Slovensku a jsou tedy „vzájemně nepřibuzní“. Dle Jakoubka a Budilové Romové z těchto jednotlivých skupin (rodin) chápou jako své partnery spíše příslušníky majoritní společnosti než Romy z ostatních skupin – „odmítají být házeni do jednoho pytle“.

²⁹ Respondent se sám považuje za Roma

³⁰ Respondenti se sami považují za Romy

mladých mezi sebou, ale i adresné verbální napadání, zejména jako reakci na předchozí interakci (okřiknutí apod.). Tyto jevy mohou být vnímány na škále od obtěžování a rušení po reálnou hrozbu. O reakci (převážně) starších lidí, kteří z oken panelových domů okřikují mládež na ulicích, vypovídají zase mnozí respondenti z řad cílové skupiny mládeže ve věku 15 – 26 let.³¹ Starší lidé podle svých slov bývají v konfrontaci s mládeží zaskočeni zejména vulgaritou a hrubou mluvou mnohdy násobenou romským (slovenským) dialektem. Senioři nebo matky s kočárky se v konfrontaci se skupinou vulgárně se vyjadřující mládeže mohou cítit ohroženi a často se obracejí na hlídky bezpečnostních složek, jak je patrné z výpovědí některých obyvatel sídliště i z výpovědí APK a městských strážníků.

Obyvatelka Písečné (seniorka):

„Nejhorší je, když udělali hřiště kolem baráku, pak se jich tam sleze víc a začnou hulákat a někdo třeba chodí na noční a chce se vyspat a oni dělají bordel, tak co? Nejhorší je, když je to mezi těma panelákama a sleze se jich tam víc a začnou dělat bordel. Hodně si lidi stěžují, když mezi panelákama je hodně hluku. Když jsou prázdniny a děti řádí, tak je rachot, když jich je víc.“

Z výpovědí respondentů je dále patrné, že starším lidem často vadí i větší shluk lidí a bojí se. Dle informací od kontaktovaných zástupců MP však **ke skutečným případům ohrožení ze strany skupin mládeže na ulicích dochází pouze zřídka**. Expresivní vyjadřování skupinek mladých lidí na sídlišti vůči kolemjdoucím nepředstavuje reálnou hrozbu.

Příslušník bezpečnostních složek v Chomutově:

„Uvidí tam partu deseti mladých a starší člověk kolem nich projde a v jednom z deseti případů mu někdo může třeba říct: Co čumíš dědku nebo máš prachy? To je ale pokřikování. Aby ho opravdu napadli, to jsou strašně ojedinělé případy. Násilnosti nebo krádeže mladistvými tu jsou pouze jako jednotlivé případy, někdy dojde k nadávkám. Nadávání starým lidem, občas do někoho strčí, jsou i bezdůvodně sprostí, ale není to často. To je pořád zhruba stejné, nezlepšuje se to, ani nezhoršuje. Někteří lidi tady v tom dost přehánějí, hlavně ti starší si někdy dost nadsadí. Malý problémek přifouknou, volají nás a pak se zjistí, že to je pravda tak ze čtvrtiny.“

„Ale co ty děti mají dělat, kam mají jít? Ti lidi by je vyháněli z místa na místo, ale kam mají jít? Jsou na tom sídlišti, bydlí tu, tady si vytvoří party, a pokud nikomu neškodí, tak co? Jsou trochu hluční, ale co. V noci už je klid, ale lidem to vadí třeba i v sedm hodin večer, už jim vadí asi i to shlukování, ta jejich přítomnost.“

Prostředí sídliště

Podle výpovědí některých „starousedlíků“, obyvatel chomutovských sídlišť, se podobně jako v jiných českých městech výrazně **zhoršily možnosti pro společenské a kulturní vyžití** přímo v centru města i na chomutovských sídlištích.

Z výpovědí respondentů:

„Místo zrušených kin na sídlištích je zde jeden multiplex v centru Chomutova. Místo restaurací a obchodů soukromé kluby a konzumní způsob života v obchodní zóně mimo

³¹ Na sídlišti Kamenná u hřiště „Modrák“ po mládeži sedící na obrubníku (lavičky zde byly odstraněny) dokonce z okna házeli syrová vejce

sídlíště – jet do Globusu, tam se najíst v jídelně za relativně slušnou cenu a obíhat obchody, tam je narváno.“

„Jako kluk jsem po škole (práci) šel do města a město bylo plné, lidi nakupovali, chodili do tržnice, seděli na lavičkách, povídali si, mluvili spolu. Dneska ve městě skoro nikoho nepotkáte, nevím, co se s tou společností stalo. To je špatný vzkaz i dalším generacím.“

Sídlíště byla již době svého vzniku plánována jako místa pro bydlení se specifikou architekturou (s absencí centrálního náměstí) a prostory určenými pro infrastrukturu, obchody a služby, obvykle umístěnými v centrální části každého ze sídlíšť. Mezi jednotlivými panelovými domy byla instalována dětská hřiště, která v době reprodukčního „boomu“, kdy sídlíště obývaly většinou mladé rodiny s malými dětmi, umožňovala jednoduchý dohled na děti, trávicí volný čas před domem. Právě dětská hřiště se spolu s lavičkami umístěnými mezi domy stala častým terčem kritiky některých místních obyvatel. Tzv. **akustika stadionu**, kdy se zvuk z hřiště (plochy) uprostřed panelových domů rozléhá do všech oken natočených směrem k vnitrobloku, byla důvodem pro rušení některých³² hřišť a odstraňování laviček.

Foto č. 1 a 2: Odstraněné lavičky po nátěru kolomazí na sídlíšti Březenecká a zrušená hřiště na Písečné (zdroj: archiv autora, květen 2019)

Některá z původních hřišť byla na základě stížností obyvatel na hluk zrušena podobně jako lavičky, dokonce i zábradlí, kde je možné sedět (viz citace níže). Skupinky mládeže tak jsou vytlačovány na jiná místa.

Z výpovědí respondentů, obyvatel sídlíště:

„Tady to hřiště, „Modrák“ se to jmenovalo, tady mělo sítě, bylo to hezký, byly tady takové modré mantinely. Bylo to na basket a fotbal, tenis. Oni to zrušili skrz to, že když si hrály děti, tak byly hlučný. Že tady byl křik, a když přišli lidi z ranní nebo odpolední. Ale s tím měli počítat, že jsou děti hlučný, vždyť jsou na sídlíšti. To je prostě sídlíště.“

„Odsud dali pryč lavičky, protože tady seděli cikáni a lidem to vadilo. Sundali tady i zábradlí, protože na něm lidi seděli. Vadilo to jedné paní v baráku, všechno jí vadí, že se tam opírali, že je rámus, ale jsme venku a člověk nemůže být potichu, jim všechno vadí. Děti tady

³² Na mnoha místech sídlíště byla vybudována jiná hřiště, která v pořádku fungují. Jde však vesměs o hřiště pro malé děti, ale pro sportovní aktivity starších, kromě hřišť základních škol Písečná, Zahradní, nebo areálu na Kamenném vrchu, na sídlíštích mnoho prostoru není.

mají hřiště, ale lidem vadí rámus, když sedíme na schodech, tak jim to taky vadí. My tady platíme takové nájem a nic nemůžeme.“

Foto č. 3 a 4: Školní hřiště Zahradní a pohled na zrušené hřiště „Modrák“ (zdroj: archiv autora)

Odstraněním laviček a rušením některých dětských hřišť se sídliště pro své obyvatele stávají méně pohodlná. Místo budování možností pro vzájemná setkávání ve veřejném prostoru dochází spíše k izolaci. O prostor k odpočinku pak často přijdou paradoxně právě senioři, z nichž někteří se o odstranění laviček zasazují. Mládež ale „nezmizí“, přesune se na jiná dostupná místa mezi jiné paneláky nebo zůstane sedět na trávě či obrubníku. Atmosféra na sídlišti, včetně mezilidských vztahů, je ovlivňována i architekturou, životním prostředím a možnostmi, které lidé mají k trávení volného času a k vzájemnému setkávání.

8. Aktéři v oblasti volnočasových aktivit mládeže

V oblasti volnočasových aktivit mládeže ohrožené sociálním vyloučením působí na sídlištích zejména **čtyři nízkoprahová zařízení pro děti a mládež³³** (NZDM), provozovaná organizacemi Světlo Kadaň z. s. (Kámen a Molo) a Oblastní Charita Most (Khamoro a Zahrada). Dalšími možnostmi pro organizované trávení volného času mládeže jsou v Chomutově jednak zájmové kroužky základních a středních škol, Středisko volného času Domeček Chomutov, dále pak více než čtyři desítky registrovaných sportovních klubů a další zájmové či spolkové organizace pro děti, mládež i dospělé. Alternativu k organizovanému trávení volného času představují různé neformální skupiny (party) a sociální síť budované na základě rozmanitých vazeb (rodinných, přátelských, souvisejících s místem bydliště, školou, zájmy aj.). Tyto neformální skupiny využívají ke společným aktivitám vesměs veřejně volně dostupné prostory (dětská hřiště, parky, lavičky, náměstí atd.), nebo prostory, které může veřejnost využít po zaplacení vstupného či po zakoupení nabízených produktů (restaurace, kavárny, kluby, skate park, kino aj.).

V Chomutově existuje široké spektrum poskytovatelů aktivit v oblasti organizovaného volného času. Pro některé klienty jsou však (dle rozhovorů s mládeží a pracovníky NZDM) mnohé aktivity nedostupné z hlediska nedostatku financí z důvodu nutnosti dojíždění (pokud se nenacházejí v okolí bydliště), protože pro ně nejsou dostatečně atraktivní, protože se v jejich bezprostředním okolí podobné aktivity nikdo nevěnuje a nemají nikoho, s kým by

³³ Jedná se o sociální službu dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Zaměřuje se především na neorganizovanou mládež a funguje jako prevence rizikového chování.

kroužek (sport) navštěvovali, nebo proto, že se o existenci těchto aktivit vůbec nedozví. Na odbourání těchto bariér se pro své (specificky definované) cílové skupiny podílejí tzv. nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (NZDM).

NZDM na chomutovských sídlištích³⁴:

Kámen (Světlo Kadaň z. s.), Školní pěšina 5249, Chomutov
Na sídlišti Kamenná v Chomutově funguje od roku 2013. Od roku 2017 došlo k rozšíření cílové skupiny na mládež a mladé dospělé od 6 do 26 let. Cílová skupina: 6 – 26 let Poskytované služby: Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti (volnočasové aktivity, kontaktní práce, příprava do školy apod.), zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti (intervence, poradenství, krizová intervence apod.) Přepočtené úvazky: Celkem 8 přepočtených úvazků Provozní doba klubu: Po – Pá: 10 – 19 hod. (Pátek: 16 – 19 na objednání) STREETWORK: Po – Pá: 9 – 17 Více zde: https://www.svetlokadanzs.cz/sluzby/centrum-prevence-svetlo-/klub-kamen/ Kapacita nízkoprahu: Okamžitá kapacita 60 klientů
Molo (Světlo Kadaň z. s.), Brezenecká 4809, Chomutov
Klub Molo v Chomutově funguje od roku 2009, v minulosti několikrát změnil adresu. Na současné adrese působí od roku 2015. Cílová skupina: 6 – 26 let Poskytované služby: Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, nabídka volnočasových aktivit, prevence sociálně patologických jevů, neformální vzdělávání (mimoškolní zájmové aktivity), terénní forma: poskytování sociální práce dle zákona 108/2006 Sb., aj. Přepočtené úvazky: 5 přepočtených úvazků³⁵ Provozní doba: Po – Pá: 15 – 17 hod. (klienti od 6 – 13 let), 17 – 19 hod. (klienti 14 – 26 let) STREETWORK: Po, St, Pá: 14 – 15 a 17 – 19 hod. Kapacita nízkoprahu: Okamžitá kapacita 25 klientů
Zahrada (Oblastní Charita Most), Pod Břízami 5321, Chomutov
NZDM funguje od ledna 2018, před tímto datem ve stejných prostorách fungovala terénní služba a poradna. V rámci NZDM funguje i fakultativní služba – Bulletin (program pro mládež ve věku 15 – 26 let, který má vzbudit pozornost uživatelů soc. služby pohybujících se v rizikovém prostředí). Cílová skupina: Mládež ve věku 15 – 26 let Poskytované služby: Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež dle § 62 zákona č. 108/2006 Sb., vzdělávání, příprava na budoucí povolání, poskytnutí bezpečného prostoru pro trávení svého volného času, poskytnutí informace, pomoci a podpory v obtížných

³⁴Údaje v tabulce pocházejí od pracovníků a z webových stránek uvedených NZDM.

³⁵ V dubnu 2019 z důvodu nedostatku pracovníků a probíhajícího výběrového řízení, celkem 4.

životních situacích aj. Přepočtené úvazky: 3 úvazky Provozní doba: Po – Pá: 13 – 18 hod. Kapacita nízkoprahu: 15 klientů (v případě pořádání akce 25 klientů)
Khamoro (Oblastní Charita Most), Jiráskova 5338, Chomutov
Klub Khamoro v Chomutově funguje od roku 2009. Cílová skupina: Děti a mládež od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy, osoby ohrožené sociálním vyloučením nebo žijící v sociálně vyloučených komunitách, etnické menšiny Poskytované služby: Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (podle § 62 zákona č.108/2006 Sb.) Přepočtené úvazky: 3,5 úvazku Provozní doba: Po – Pá: 13:00 - 18:00 hod. Kapacita nízkoprahu: 15 klientů

Tabulka č. 2: NZDM působící na chomutovských sídlištích

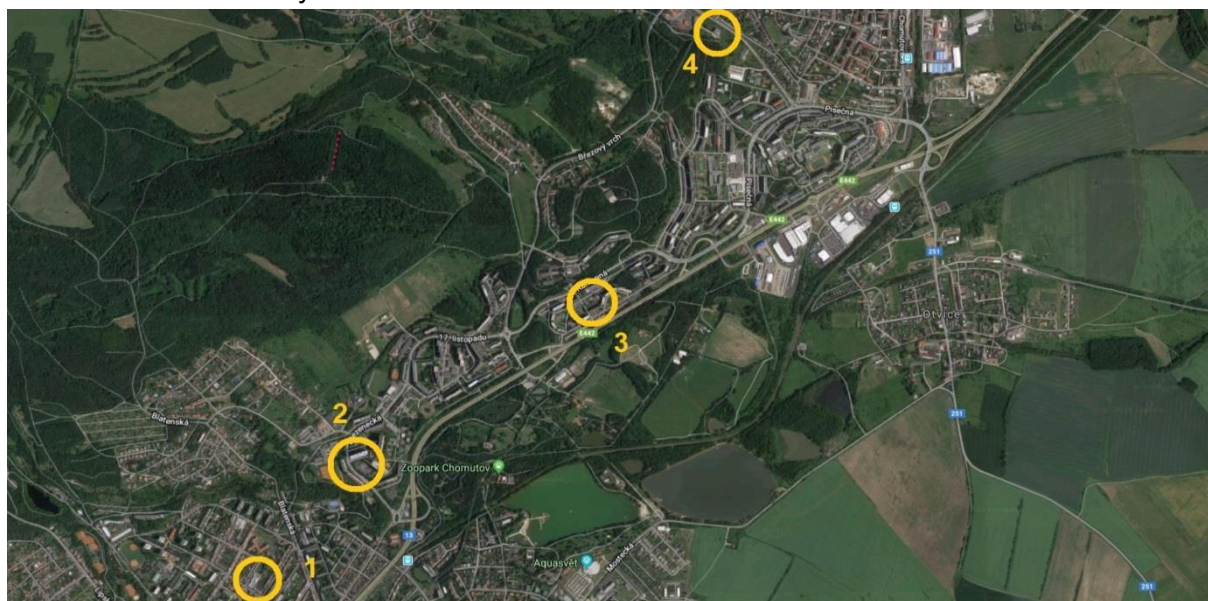
Specifika NZDM

Jak již bylo v předchozím textu napsáno, na sídlištích Březenecká, Kamenná, Písečná a Zahradní žije zhruba **2800 mladých lidí ve věku 15 – 26 let**³⁶. Nízkoprahová zařízení působící na sídlištích mají cílovou skupinu definovanou jako mládež ve věku 6 – 26 let nebo 15 – 26 let s dalšími specifiky dle jednotlivých služeb. **Celková okamžitá kapacita všech čtyř zde působících NZDM je 105 klientů** (pokud se zrovna nekoná akce, kdy bývá okamžitá kapacita navyšována). Nepočítáme-li děti do 15 let, které jsou také součástí CS, a zvážíme faktory místní dostupnosti (je-li momentálně volné NZDM blízko potřebnému klientovi a jestli charakter momentálně probíhajících aktivit daného klienta zaujme), **uspokojí zdejší NZDM necelá 4 % místní populace**³⁷. NZDM mají dle zákona o sociálních službách cílovou skupinu definovanou natolik široce, že by mohla být určena pro téměř veškerou neorganizovanou mládež na sídlištích, zároveň i pro část mládeže organizované, která se přesto ocitá v nepříznivých životních situacích (např. navštěvuje kroužek ve škole, ale kvůli domácímu násilí má stejné problémy doma).

³⁶ Viz data z ČSÚ v kapitole výše

³⁷ Jedná se o tzv. okamžitou kapacitu služby. Pokud by však, pouze hypoteticky, desetičlenná skupina mladých lidí zatoužila během určené provozní doby navštívit NZDM, má statistickou šanci, že se 0,4 osoby dostane dovnitř.

NZDM na chomutovských sídlištích:

Obr. č. 2: Rozmístění NZDM na chomutovských sídlištích; 1 – Khamoro, 2 – Molo, 3 – Kámen, 4 – Zahrada (mapový zdroj: googlemaps.cz).

Dle znázornění na obrázku výše jsou jednotlivá NZDM na chomutovských sídlištích rozprostřena rovnoměrně. Navzájem se ale liší zejména okamžitou kapacitou, velikostí nabízených prostor, místem bydliště klientů, kteří je navštěvují, a částečně také nabídkou provozovaných aktivit. Kontaktovaní respondenti z CS měli největší povědomí o zařízeních nejbližší k jejich místu bydliště. V provedených rozhovorech byl nejčastěji zmiňovaným (nejznámějším) NZDM Kámen, a to z důvodu největší okamžité kapacity a počtu přepočtených úvazků pracovníků, ale také díky své centrální situovanosti v rámci sídlišť, na Kamenné. NZDM v rámci své činnosti také vykonávají terénní práci, jejímž cílem je kontaktovat nové klienty, provádět doprovody a nabízet služby zařízení. **Kapacity NZDM jsou omezené** velikostí prostor a počty úvazků. Značnou část činnosti jejich pracovníků navíc zabere mnohdy **komplikovaná administrativa** spojená s provozem. Zařízení, resp. jejich pracovníci, mohou být místo přímé práce s klienty zaneprázdněni dokumentací své činnosti a snahou o zisk finančních prostředků v podobě shánění (plnění) indikátorů, vyplňování výkazů a počítání klientů nebo vytváření projektů. Někteří pracovníci NZDM v rozhovorech zmiňovali i nevýhodu v podobě nejistoty do budoucna s ohledem na financování v rámci projektů, které do jisté míry odrazuje kvalitní a zkušené pracovníky a omezuje plánování služeb z hlediska širšího časového horizontu. Postupy chomutovských nízkoprahových zařízení se liší také v přístupu ke klientům z hlediska zachování jejich anonymity. V některých zařízeních je při počátečních návštěvách (do 40 hodin) služba poskytována anonymně, při uzavření klientské smlouvy je však již požadován doklad totožnosti klienta.

Pracovník NZDM:

„Klienti jsou z Chomutova a z Jirkova (Ervěnice). Jedeme podle občanky, kde má člověk trvalé bydliště. Rozděluje to, protože to máme v projektu. Oni migrují mezi Jirkovem a Chomutovem. Ze začátku poskytujeme nízkoprahově, ale když službu člověk využívá delší dobu, už musíme kontrolovat občanku. Nad 40 hodin se uzavírá smlouva.“

Jiná zařízení uzavírají smlouvu³⁸ ústní formou při zachování anonymity identity klienta vůči NZDM. S klientem je vyplněn formulář, jehož prostřednictvím je zaveden do evidence pouze na základě přezdívk, kterou si pro komunikaci v NZDM klient sám zvolí.

Zásadní výhodou (hlavním specifikem) zařízení typu NZDM by měla být jejich nízkoprahovost, reálná přístupnost pro všechny klienty z ulice bez bariér. Ostatní aktéři v oblasti volnočasových aktivit mládeže³⁹ tuto funkci plnit vesměs nemohou. Popsané **bariéry NZDM ve vztahu ke klientům** se vztahují zejména k nedostatečným prostorům z hlediska jejich velikosti či počtu pracovníků, velké vzdálenosti od místa bydliště, „akčního rádia“ CS, k množství překážek při vstupu – psychických bariér jako zavřených dveří, zvonků, schodišť. Jsou zde i omezení z hlediska provozní doby (mládež bývá často aktivní i po osmé hodině večer) nebo rozdělení disponibilních prostor mezi jednotlivé aktivity a věkové skupiny v rámci CS. Specializace na určité věkové skupiny může omezit zájem skupin jiných.

Pracovník NZDM:

„Když jsme rozšířili cílovou skupinu na 6 až 26 let, tak větší, 15 až 26 let, ztratili v podstatě na čas zájem. Lehce to opadlo, třeba na měsíc, na dva a nepřicházeli noví, nebyli jsme pro ně tak populární. Dřív to byl totiž VIP klub: Tobě není patnáct, ty sem nesmíš. A najednou sem chodila přáta a malovala koťátka. A to už sem ti starší nepůjdou.“

NZDM jsou pro některé z klientů (zejména dětí ze SVL) prostředím, kde si mohou osvojit dovednosti, které v často nefunkčních rodinách nezískají. Jak organizovat volný čas, způsob, jak se učit, co jíst, jak pravidelně vykonávat nějakou činnost, naučit se lépe číst nebo jezdit trolejbusem. Pro některé klienty však mohou být z hlediska nabízených aktivit nezajímavé. Pro mládež starší 17 let mnohdy NZDM nemají co nabídnout. Dospívající a mladé dospělé mohou NZDM (dle rozhovorů s CS) odradit svou „organizovaností“, pocitem, že jsou v trávení svého volného času někým omezováni⁴⁰.

Obyvatel sídliště Kamenná (Rom, 20 let):

*„Já vám řeknu takhle, sem chodí děti, chodí tam (Kámen) i můj mladší brácha. Oni tam zpívají a hrajou na hudební nástroje, mají tam nějaký počítačový hry a **blbosti pro děti**, ale myslím, že s tím udělali dobrou věc.“*

Pracovník NNO:

*„**NZDM, aby zaujala, musí mít nějaký drive. Nemůže se věnovat skupině stále stejných klientů hlavně aby plnila indikátory**“ (pracovník NNO).*

Omezením pro možnosti oslovení větší klientské základny ze strany NZDM je také jejich vnímání širší veřejností. Kluby v Chomutově bývají (dle kontaktovaných respondentů) vnímány jako místa pro sociálně slabší, pro mládež z určitých částí sídliště nebo pro Romy, přestože je jejich cílovou skupinou de facto veškerá neorganizovaná mládež v nepříznivé sociální situaci, konfliktní společenské situaci, obtížné životní události nebo omezujících životních podmínkách⁴¹. U většinové populace či širší veřejnosti vzniká dojem, že NZDM nejsou pro ně. Navštěvování NZDM může nést stigma, které odradí klienty, jenž k vymezené

³⁸ Dle rozhovoru s pracovníkem NZDM

³⁹ Kroužky v rámci SVC Domeček nebo základních a středních škol, sportovní a zájmové kluby a jiné organizace

⁴⁰ Pokud se nejedná o konkrétně vyhraněný zájem, např. sportovní klub

⁴¹ Definice cílové skupiny dle zákona č. 108/2006 Sb.

cílové skupině patří, ale nechť se ztotožní s kategoriemi obecně přiřazovanými klientům NZDM.

Pracovník v sociálních službách v Chomutově:

„Lidi tady mají dojem, že NZDM, to je místo pro ty druhé.“

9. Mládež na sídlištích, trávení volného času

Volnočasové aktivity, obecně rozdělované na tzv. **organizovaný a neorganizovaný volný čas**, se obvykle doplňují. Jejich vzájemný poměr může jistým způsobem souviset s mírou sociálního vyloučení⁴². Podobně jako v definici níže mohou rodiče bez dostatečných sociálních vazeb a kontaktů (např. na pracovníky škol nebo rodiče spolužáků svých dětí) postrádat motivaci využívat pro své děti **formy organizovaného trávení volného času**, zvláště pokud se jich v mládí také sami neúčastnili. U některých rodin může jít také o **nedostatek finančních prostředků** na hrazení těchto aktivit, **neznalost nabídky** a možností, které jsou v dané lokalitě k dispozici, nebo různé **sociální (a jiné) bariéry**, které účast na těchto aktivitách komplikují. Tzv. „přechodovým prvkem“⁴³ mezi oběma formami trávení volného času jsou v kapitole výše zmíněná NZDM, která tzv. „dětem ulice“ zprostředkují vhled – zkušenost s organizovaným trávením volného času bez nezbytných administrativních formalit, tedy nízkoprahově.

Způsob trávení volného času u mládeže a mladých dospělých (15 – 26 let) se kromě organizovaného a neorganizovaného volného času liší i **s ohledem na věkovou kategorii**. Nezletilá mládež se v rámci neorganizovaného VČ mnohdy pohybuje ve společnosti mladších dětí, různých part, které na sídlištích využívají dostupných prostor, kde se scházejí a „zevlují“. Tzv. mladí dospělí již mají často vlastní rodiny, chodí do zaměstnání a jejich potřeby se posouvají spíše do oblasti občanské vybavenosti – restaurací, kaváren nebo lépe řešeného veřejného prostoru, např. parků a laviček.

Motivace CS z hlediska institucí

Mladí lidé na sídlištích se dle kontaktovaných pracovníků středních škol dají rozdělit na ty, jejichž volný čas je většinou organizovaně vyplněn – na „**zodpovědnější**“ a na ty, kteří „**se flákají**“.

Pedagogický pracovník střední školy v Chomutově:

„Ti zodpovědnější toho volného času tolik nemají. Škola, práce, a když k tomu přidáte ještě sportovní aktivity, hokej, plavání, fotbal, tak volný čas nemají. Pak jsou tací, kteří zase nedělají nic. To jsou ti, co zevlují po těch sídlištích, popíjejí a dělají jiné pitomosti a těch je taky dost.“

Reakcí na výše uvedenou citaci ale může být otázka: Do jaké míry jsou ti, co „**se flákají**“, ovlivněni prostředím, ze kterého pocházejí, jaké mají reálné možnosti a co sami chtějí? Dle

⁴² Dle definice ASZ: Občané, kteří mají ztížený přístup k institucím a službám (tedy k institucionální pomoci), jsou vyloučeni ze společenských sítí a nemají dostatek vertikálních kontaktů mimo sociálně vyloučenou lokalitu.

⁴³ Termín „přechodový prvek“ je v textu použit ve smyslu představení organizovaného způsobu trávení volného času dětem (mladým lidem, klientům), kteří tuto zkušenost nemají.

pracovníků kontaktovaných středních škol jsou ovlivněni zejména **predispozicemi z rodiny – nedostatkem zázemí a podpory**. Tyto překážky (opět dle kontaktovaných pracovníků) sice nejsou nepřekročitelné, ale hrají významnou roli.

Citace z rozhovoru s pedagogickým pracovníkem středního odborného učiliště v Chomutově:

„Pravda je, že tu máme velkou část žáků z rozpadlých manželství – je to učňák, na gymnáziu to bude jinak, ale neznamená to, že na maturitním oboru nebude někdo sociálně slabý, jestliže ten člověk bude inteligentní. Měli jsme tu děti z dětského domova. Větší část žáků asi je ze slabšího prostředí, ale není to pravidlo.“

Důvodem k „flákání“ – neúčasti na představě života naplněného volnočasovými aktivitami však nemusí být jen nedostatek kapitálu (materiálního či sociálního), ale i odmítnutí tohoto konceptu volnočasových aktivit jako takového. Může jít o součást strategie více zaměřené na rodinu nebo pohled (společenský/ekonomický model), který nespátňuje benefity v podobě organizovaného trávení volného času.

Mládež starší 15 let bez předchozí zkušenosti s organizovanými volnočasovými aktivitami se v tomto věku do podobné činnosti zapojuje již velmi těžko. U sportovních oddílů (kroužků) bývá věková kategorie 15+ obdobím, kdy mnozí končí.

Lektor sportovních aktivit (rozhovor z května 2019):

„Ty mladší je jednodušší namotivovat, protože jsou otevření všemu a jsou aktivnější, nevadí jim se hýbat a něco si udělat, ale ti starší 15+, to já nevím. Tam pokud není režim nějakého tréninku od dětství, tak to je těžký, to je pasivita ke všemu. V 15 se vyprdne na školu, jde na pracák, pak je v Kamínku, tam sedí a žádná aktivita. Nejsou zvyklí něco dělat odmala, to je veliký faktor. Nemusí, tak proč by něco dělali.“

Otázka motivace není pouze na samotných aktérech, mladých lidech, ale také na jejich rodičích. Žáci navštěvující např. gymnázium jsou často rodiči motivováni i k několika mimoškolním aktivitám týdně (dle pracovníků NZDM)⁴⁴, mnohdy bývají časově přetížení a NZDM pro ně nejsou zajímavá. Mládež ze socioekonomicky slabšího prostředí má zase kolem 18 roku už často vlastní rodinu.

Podle oslovených aktérů z řad institucí⁴⁵ se **neorganizovaná mládež** ze sídliště nudí, fláká a zevluje. Neustále hledá připojení k internetu Wi-Fi. Sedí na zastávkách a čekají, až kolem projede trolejbus s připojením zdarma, aby mohli odeslat nebo přijmout datový soubor. Za připojením zdarma chodí do obchodního centra Chomutovka, odkud jsou vyháněni pracovníky ostrahy. Na sídlištích se v zimě scházejí ve vchodech, v létě venku na lavičkách nebo kdekoli se dá sedět, v blízkosti místa bydliště. Klienti NZDM se v rámci stejných skupin schází i mimo tato zařízení. Venku řeší své partnerské vztahy a provozují sexuální aktivity, dělají všechno to, co v NZDM nesmí, tam si o tom pak povídají. Experimentují s alkoholem a marihuanou, starší také s pervitinem, který je na sídlištích dostupný⁴⁶ (s drogami, jak

⁴⁴ Tyto rodiny mají obvykle také vyšší socioekonomický status a mohou si dovolit volnočasové aktivity dětem nejen vyhledat (doporučit), ale i zaplatit.

⁴⁵ Data pocházejí z provedených polostrukturovaných rozhovorů a jsou triangulována (za relevantní jsou považována až v případě odkazu u tří a více respondentů nebo na základě pozorování v terénu).

⁴⁶ Pracovník protidrogového terénního programu v Chomutově: „Drogy tady jsou asi o trochu víc než jinde (v ČR), je to možná o 10, 20 % vyšší než jinde ve zbytku republiky, severní Čechy jsou na tom podobně. Jsou to Sudety, kde jsou narušené původní vazby a máme tu strašně moc sociálně vyloučených lokalit. Je tu větší koncentrace těch lidí na jednom místě. Spousta lidí na sídlištích má

naznačuje i citace v odkazu níže, experimentuje mládež napříč sociálním spektrem). Někteří se neorganizovaně věnují sportovním aktivitám, které jsou momentálně tzv. „in“ – v módě (v minulosti např. skateboard nebo breakdance). V době sběru dat pro tento text (jaro 2019) se jednalo o parkour⁴⁷, který je dospělými účastníky šetření považován za nebezpečný⁴⁸.

Pracovník NZDM:

„Problém u mládeže je parkour, sám o sobě by my nevadil, ale oni ho provozují na nebezpečných místech, na místech, kde by neměli vůbec co pobývat, kde to je zakázaný. Neberu to jako sport, který je moderní, ale cestu, jak se zmrzačit. Dokázat si mezi sebou v partě, kdo co dokáže. Je to ale baví. Oni nemají trenéry, ale občas za nimi přijede někdo z Ústí, kdo se tomu věnuje víc, a ukáže jim nějaké triky.“

Parkour zajímá i děti pod věkovou hranici CS stanovenou pro toto šetření. Během pobytu v terénu byly kontaktovány dvě skupinky romských dětí ze sídliště ve věku 10 – 12 let, které se po škole pravidelně každý den scházejí a trénují salta a přemety bez instruktora, za pomoci videí z YouTube. V tomto případě se jedná o neorganizovanou mládež ze sociálně slabšího prostředí, která motivaci zvenčí (zatím) nepotřebuje.⁴⁹

Klienti v NZDM mají dle oslovených pracovníků největší zájem o hudební nástroje, zpěv, tanec, posilovnu, počítačové hry, stolní fotbal, vaření, sledování filmů. Mají zájem o tzv. „freečko“ – volnou zábavu v rámci pobytu v NZDM, čas pro sebe, který někteří z nich v často přeplněných domácnostech nemají. NZDM pořádají tzv. pánské a dámské kluby, kde si zejména děvčata mohou povídat o tématech jako je dospívání a sex, která v jejich rodinách bývají tabu.

„Typický klient“ jednoho z chomutovských NZDM⁵⁰

„Šestnáct let, Rom s více sourozenci, nesezdaní rodiče, nechodí do školy, nechodí do práce. Obvykle si hledá nebo už má nějakou holčinu, občas se stává otcem v tomto věku, nejvíce ho baví být na wifině, shánět holky, málokdy má zakázku jasnou. Je to tak půl na půl, ale s tím do školy, právě teď tady máme docela dost takových, kteří alespoň nějaký učeňák zkoušejí. Stydí se za to, ale nechodil by na doučování, neexistuje, to musí být vždycky tajně, když chce něco do školy.“

Tabulka č. 3: „typický klient“ (dle pracovníka NZDM)

Neorganizovaná mládež svůj čas tráví většinou venku.

Citace z rozhovoru s příslušníkem bezpečnostních složek v Chomutově:

„Sídliště jsou celkem problém, je tady vyloženě vidět, že ty děcka se nudí, hlavně ty romský. Jsou mezi nimi ale i bílé děti, záleží, co to je za rodinu, odkud přicházejí, jaké mají zázemí. Na sídlišti vidím kluka stát opřeného o klandr a jedu tam za dvě hodiny a on tam furt

minimálně s tou drogou zkušenost, nemusí vyloženě fetovat, ale tu zkušenost má. To se ale netýká pouze sociálně slabších nebo Romů.“

⁴⁷ Sport spočívající v běhu a překonávání překážek v urbánním prostředí

⁴⁸ Jedná se zejména o různá salta a přeskoky nad betonovými překážkami bez odborného dohledu

⁴⁹ V půl osmé večer ve všední den skáčou tři chlapci (10 – 12let) na hřišti u bývalých Městských lázní, poměrně daleko od svého bydliště na sídlišti Zahradní.

⁵⁰ Dle jednoho z kontaktovaných pracovníků NZDM

stojí, je tam vidět nečinnost, buď to jsou ty typy, že on o nic opravdu nemá zájem nebo by se do něčeho dal, ale třeba nemá příležitost. Není nikdo, kdo by ho k tomu navedl – vezmi si tepláky a půjdeme třeba do posilovny.“

Mladí na sídlištích dle kontaktovaných respondentů „zevlují“ (stokují, flákají se). Scházejí se na lavičkách, kde mnohdy tráví celé odpoledne, v zimě ve vchodech domů, pouštějí si hudbu, kouří cigarety, marihuanu, pijí alkohol. Pohybují se na místech, kde je možné si sednout, na Kamenné v „Účku“ nebo u výměníků, na zastávkách, u Kobry v ulici Zahradní, kde v létě mladí *„křičí a koupou se v kašně nebo sedí kolem a lidem je to nepříjemné“*. Mladí dospělí chodí do klubu Roxy na romské diskotéky nebo diskotékového komplexu Admirál v centru Chomutova. Do Pecky na Písečné, Jacka Danielse, Moravy nebo kasina u Kauflandu.

Z rozhovoru se sportovním lektorem:

„Děcka a mladí dospělí v Chomutově zevlují, chlastají, hulí. Čtyři zhulená 13letá děcka mi při tréninku v parku říkají: Pane, to je dobře, že tohle děláte (cvičíte), alespoň nefetujete a sami byli zkouřeni jak tašky. Měli malá očička jak Japonci, byli zarudlí a vypráví mi, že správně dělám, že cvičím, pobavili mě.“

Přes všechny komentáře ohledně promarněného volného času a nezájmu (některých) mladých o jakoukoliv aktivitu ze strany některých respondentů z institucí a starších obyvatel města však mládež na chomutovských sídlištích nepředstavuje pro ostatní obyvatele žádné reálné nebezpečí. Městská policie v Chomutově nepotvrzuje zvýšený výskyt násilností či újm způsobených mládeží.

Trávení volného času dle oslovené cílové skupiny, mládeže ve věku 15 – 26let

Většina z oslovených respondentů zná místní NZDM, zejména Kamínek a Molo, někteří je však kritizují z důvodu kapacit a nutnosti registrace. Jiní je využívají v zimě, když nemohou být venku. Někteří si na Kamínek připadají staří (začali kouřit a pít, chodit do práce, věnovat se partnerským vztahům). Vesměs jsou ale nízkoprahová zařízení v hojné míře využívána a mezi kontaktovanými respondenty je patrná znalost o jejich provozní době, poskytovaných službách, kapacitách a specifikách, např. *„v Molu je to malé a tmavé, ale Kámen je větší a lepší“* (dívka 15 let, u hřiště Zahradní). Zařízení by také (podle některých) mohla být otevřena déle, někteří oslovení mladí z CS chodí domů až kolem 21 – 22 hodiny.

Hudba a hudební nástroje

Když mají volno, chodí po sídlišti, hrají na kytary a zpívají. V zimě sedí doma, kde na ně nadávají rodiče a nemůžou hrát (skupinka mladých ve věku 12 – 16 let, sídliště Kamenná). Kontaktované mladé lidi (převážně Romy) zajímá hudba. V NZDM, které možnost hry na hudební nástroje nabízejí, jsou však omezení z hlediska kapacity a cílové skupiny (věku).

Mladík ze skupinky mládeže ve věku 14 – 17 let před Chomutovkou:

„My se věnujeme víc hudbě, romský hudbě. Jsem napůl Rom a napůl Maďar, ale věnuju se hudbě. Chtěl bych, aby byla nějaká malinká budova, kde byste si mohli veřejně zahrát. Kamarád hraje na bicí, máme kamarády, co hrajou na kytary, na klávesy a já zpívám. Nemáme si kde zahrát. V těch klubech (NZDM), tam přijdeme a oni řeknou, že to je těch

kapelníků, co si to sem přinesli. Když si zazpíváme v parku, tak na nás přijede policie a vynadá nám a to ještě třeba není ani deset hodin.“

Oblíbená místa

„Jsme tam, kde se dá sednout, kde jsou lavičky“ (mládež v podchodu na Kamenné).

Mezi oblíbená místa⁵¹ k trávení volného času patří hřiště u ZŠ Zahradní, bývalé hřiště „Modrák“ na Zahradní, Účko na Kamenné, hřiště U opiček na Písečné, park v centru Chomutova, workout Eldorado a v létě *„na Kamencové jezero za 50 korun nebo Bandu, kde plavou mrtvé ryby“*. Na sídlištích jsou to především místa, kde si ještě lze kam sednout a kde nikdo nekřičí z okna, nevolá městskou policii nebo nehází z okna vajíčka. Hřiště na sídlištích – např. „U Ábíčka“ nebo na Kamenném Vrchu jsou spíše pro malé děti, podobně jako hřiště na Kamenné. Mladí ze sídlišť hrají fotbal a vybíjenou (např. hřiště u ZŠ Zahradní nebo u JIP u experimentů) nebo se *„jen tak poflakuji“* po sídlišti. Někteří hrají do pozdního večera na kytary, zkouší parkour nebo hrají venku s kamarády karty. Všichni mluví o tom, že mladí v Chomutově jenom kouří cigarety, pijí alkohol a fetují.

„Dneska sedíme tady a za 10 minut se může stát hodně věcí. Tady sedíme taky proto, že tady jsou jediné lavičky široko daleko.“ (mládež z hřiště „U opiček“ na Písečné)

Mladí dospělí a „hospodská zábava“

V provedeném šetření se mezi oblíbenými volnočasovými aktivitami u mladých lidí kolem 15 let (i staršími) často objevují tzv. *„hospodské aktivity“*, hazardní hry jako karty nebo kulečnick a stolní fotbal („fotbálek“).

„Když je zima, můžu jít do baru, zahrát si kulečnick.“ (muž 18 let, sídliště Zahradní)

„Když mladí nejsou v NZDM, tak jsou mezi paneláky a mastí karty.“ (pracovník NZDM)

Tato skutečnost vypovídá jednak o sociální situovanosti jednotlivých respondentů, ale také o celkových možnostech sociálního vyžití na sídlištích a kultuře hospod a barů. Ta je šířena jednak z rodin, kdy mládež provozuje aktivity, které zná od svých rodičů, je však dána i celkovým urbanistickým uspořádáním sídliště, kde z hlediska občanské infrastruktury převažují hospody a bary.

Foto č. 5, 6 a 7: Kluby (bary) na Písečné a Zahradní (zdroj: archiv autora)

⁵¹ Dle realizovaných rozhovorů

10. Potřeby, bariéry a limity v oblasti volnočasových aktivit

„Co by chtěli“ – kontaktovaní mladí lidé na chomutovských sídlištích by chtěli:⁵²

Herny, kde bude playstation a fotbálky. Chtěli by hrát ve filmu, Wi-Fi (dostupnou a zdarma), počítačovou hernu s nízkým vstupným, kam bude chodit hodně lidí. Naučit se stříhat videa. Klubovnu bez registrace, klubovnu, aby se v zimě nemuseli scházet po bytech. Více prostoru (času a kapacity) v NZDM. Herní arénu s počítači. Paintball a jump arénu. Dámský klub pro romská děvčata s tématy o sexu (doma s rodiči je to tabu). Soutěže Miss pro děti. Veřejně přístupná hřiště na tenis, házenou, basket a nohejbal, umělku na fotbal. Chtěli by chodit na box⁵³, hokej, judo a lekce parkouru. Hřiště s plotem, aby nekopali míčem do aut. Venkovní „nezničitelný“ ping pong. Kroužky zpívání, tancování. Hip Hop. Znáť noty. Posilovnu a výživového poradce. Zkušebnu, kde by byly hudební nástroje a nahrávací studio s mixážním pultem. Místo, kde by se mohli všichni potkávat, mladí i staří. Brigády o sobotách a nedělích, kde by si mohli vydělat peníze na nový mobil, na víkendovou zábavu, „i šedesát korun na hodinu by stačilo“. Altán u rybníčku na Březenecké. „Na sídlišti ani nechodí čert a Mikuláš, všechno je jenom v centru Chomutova“. Něco pro starší (nad 18 let), kde by se dalo pít pivo, klub pro mladé, aby se nemuseli flákat po ulicích – Kamínek je jenom pro děti.“

Tabulka č. 4: Představy kontaktovaných zástupců CS o „ideálních“ volnočasových aktivitách

Výše zmíněná přání do jisté míry nabourávají představu o pasivní a poflakující se mládeži bez zájmu o cokoli. Formujícím faktorem při motivaci k volnočasovým aktivitám u „zodpovědnější“ části mládeže může být rodina nebo nabytý sociální kapitál. V představách výše je patrný zájem. Při nedostatku příležitostí (jiné zábavy) se i sezení na lavičce v očekávání neočekávaného může jevit jako racionální jednání.

Potřeby

Kontaktovaní mladí lidé jsou v oblasti volnočasových aktivit schopni definovat své potřeby (požadavky) na základě vlastní zkušenosti – toho, co znají. Cílem institucí, NZDM, škol a aktérů v neformálním vzdělávání je svým klientům (žákům) rozšířit obzory. Nabídnout více možností a doplnit informace, které nezískali z prostředí rodiny a svých společenských sítí. Specifikem pro cílovou skupinu mladých lidí ve věku 15 – 26 let je však spíše snaha o emancipaci a vymezování se vůči autoritám, které pro ně tyto instituce mnohdy představují. Pravidelné trávení volného času organizovaným způsobem vyžaduje určitý zvyk, který se v pozdějším věku buduje hůře.

Mezi bariéry v **přístupu organizovaného trávení volného času** mládeže patří, jak je již uvedeno výše, nedostatečná podpora ze strany rodin. Jednak z hlediska chybějících vzorců (rodiče také nenavštěvovali kroužky a nepovažují to z hlediska rozvoje svých dětí za důležité), tak z důvodu nedostatku financí, existenčních problémů. Někteří rodiče nemohou „dát dítě na kroužek“ kvůli tomu, že mají více dětí a nemohou cestovat na zápasy a soutěže. Je pro ně jednodušší nechat děti, aby si hrály venku na ulici. Důvodem bývá i nedostatečný sociální kapitál. Rodiny o možnostech pro své děti nevědí nebo se v prostředí SVČ Domeček a ZUŠ nedokáží pohybovat.

⁵² Z provedených rozhovorů s CS

⁵³ Oddíl boxu nějaký čas fungoval na ZŠ Zahradní, ale vzhledem k problémům s financováním skončil, v roce 2019 však obnovil znovu svou činnost.

Sociální pracovník:

„Když rodič nic nedělá a jenom navštěvuje ÚP, místo kroužku pro dítě si radši koupí cigára. Když nikam oni nechodili, tak ať děti taky nikam nechodí. Ty děti pak ani neví, jaké jsou v tom městě možnosti. Pochybuju, že běžný dítě ze sídliště, ze sociálně slabší rodiny bude znát alespoň tři kroužky, které jsou třeba v ZUŠ. Někdo třeba může být dobrý bubeník, ale on o tom neví a ani tam nejde. Navíc rodiče by mu asi stejně nedali peníze, to nevím, navíc by musel dojíždět, ten kroužek něco stojí.“

Mnozí mladí lidé⁵⁴ ze sociálně slabších rodin **tráví svůj volný čas venku z důvodu nedostatku prostoru nebo soukromí doma**. Jsou do pozdních večerních hodin na ulici, protože žijí v přeplněných bytech nebo např. nechtějí trávit čas s rodiči (alkoholismus, domácí násilí). Často jsou oběťmi tzv. přenesené zodpovědnosti, kdy jsou nuceni se starat o své mladší sourozence. Jejich rodiče jsou na mobilech, cigaretách a děti je nezajímají. Doma mnohdy nemají světlo (energie) nebo mají štěnice, v dětském věku musí často řešit problémy určené dospělým, a proto dospívají rychleji než ostatní. Na prostředí mládeže v ulicích má negativní vliv i častá migrace rodin (např. na ulici Kyjická).

Pedagogický pracovník střední školy:

„A některá děvka jakoby taky pořád migrují. Na ty to má taky obrovský dopad. Teď v té škole se potřebují projevit, zařadit, vydobýt si tam v uvozovkách taky nějaký respekt, začínají od začátku. Což taky ve finále může mít dopady na jejich chování a na ten venek prostě.“

V některých sociálně slabých rodinách je **organizované trávení volného času „nedostižnou nadstavbou“**.⁵⁵ Rodiče děti po skončení ZŠ mnohdy neposílají dále na školy, aby co nejdříve dosáhli na nepojistné sociální dávky.

Pracovník v sociálních službách:

„Zažil jsem, že dítě, co chtělo studovat, ale bylo mu to zakázáno, aby šlo na dávky. Co se týče sídliště, tak tam může hrát roli i to, že to prostředí není v pořádku, v noci bordel, můžou se bát na ulici a ty rodiny jsou z toho frustrované. Jsou víc ve stresu, a proto se méně soustředí třeba i na studium.“

Limity a hrozby

Nedostupnost organizované formy trávení VČ v mladším věku svým způsobem brání v osvojení kompetencí ke strukturování svého času u mladých dospělých. **Limity v podobě mládí stráveného na sídlišti v sociálně vyloučeném prostředí** mohou vést k přenosu získaných vzorců (např. v podobě slabého důrazu na vzdělání nebo brzkému zakládání rodiny) na další generaci.

Pracovník NZDM:

„Jim (klientům NZDM) tady hrozí to, že jako usnou. Úplně se tady zakuklí a zatuhnou. Prostě nepřekročí ty hranice té Kamenné, nebudou chodit do té práce, nedodělají tu školu, takže zůstanou na té Kamenné, ponesou si ty samé vzory – to je to jediné, co jim tady hrozí.“

⁵⁴ Dle respondentů (mládež a pracovníci středních škol)

⁵⁵ Dle respondentů (pracovníci NZDM)

Že budou mít těch sedm dětí jako měla jejich maminka a budou je mít v sedmnácti a nebudou mít školu. Na životě tady ohrožení nejsou, na zdraví, si myslím, taky ne.“

Dle provedených rozhovorů s cílovou skupinou spočívají limity především v omezené okamžité kapacitě. Zařízení, které má kapacitu 15 osob, musí další příchozí odmítat.

Muž 22 let, sídliště Písečná:

„Děti se flákají, NZDM mají malou kapacitu, děti se tam nevejdou. Nemají kam chodit. Oni nemají peníze na autobus, všechno je pro ně drahé. Děti z chudých rodin se flákají venku.“

Pracovníci nízkoprahů jsou dle některých oslovených respondentů omezováni i složitou administrativou (viz výše). V provedených rozhovorech zazněla také **kritika poskytovatelů** nejmenovaných aktivit pro děti a mládež, kteří si ze získaných dotací zařídili tzv. „rodinný byznys“.⁵⁶

Z provedených rozhovorů:

„Tu práci chce dělat poctivě, ne Já, ale pro lidi. Dozvíte se perličky, že třeba vzniklo, XY, sehnali se prostory, finance a za měsíc to skončilo, ten člověk prostě skončil (přestalo ho to bavit, chytil se příležitosti a využil jí nebo sebral peníze a odešel – je více verzí. To je špatně, protože pak už ti další nemají šanci. Nikdo jim nevěří. Někteří provozovatelé kroužků se zajímají jen o prachy, shrábnou peníze a nechají toho.“

„Dneska někteří zneužívají prachy – dotace, je třeba to dát lidem a nenechat si to pro sebe! Oni udělají táborák, opečou buřty a zbytek peněz shrábnou pro sebe. Terénní pracovníci, kteří u některých organizací pracují s rodinami, sice papírově existují, v reálu vám ale neřeknu, jestli dělají to, co mají.“

Jak již bylo řečeno, mládež trávící svůj volný čas **neorganizovaně** na sídlištích se schází v rámci různých part podle místa bydliště. Na některých dětských hřištích (např. na Kamenné) nejsou vítány děti z jiných částí sídliště nebo některých konkrétních domů.⁵⁷ Různé skupiny mladých vzájemně nekomunikují ani v rámci svých návštěv NZDM.

Určitá skupina mladých lidí (CS) na sídlištích užívá **drogy**. Dle pracovníků terénního protidrogového programu v Chomutově se u dětí pod 18 let jedná převážně o marihuanu, pervitin užívají spíše starší. S alkoholem mnozí začínají již od 12 – 13 let. Nejsou výjimky, kdy měl první injekční zkušenost s pervitinem člověk ve 13 letech. Spouštěče pro užívání drog jsou individuální, riziko se snižuje, čím bezpečnější a stabilnější je rodinné zázemí jednotlivce. Drogová závislost často souvisí s nedostatkem pozornosti ze strany rodičů přenášeném po několik generací. Za zmínku však stojí i **závislosti na technologiích**, které na ulicích nejsou vidět a zatím si na ně nikdo nestěžuje, podobně jako na závislosti na farmaceutikách a alkoholu u seniorů.⁵⁸

⁵⁶ Jednalo se o kritiku dvou poskytovatelů označených několika různými respondenty přímo i nepřímo. Verbalizovanou nedůvěru zde chápeme jako limit – špatné „PR“ pro ostatní poskytovatele a jejich potenciální klienty.

⁵⁷ Viz výše: dělení na starousedlíky a nově příchozí

⁵⁸ Dle pracovníků terénního protidrogového programu v Chomutově

11. Příležitosti, ideální design služby

Veřejná sportoviště

V Chomutově na sídlištích bylo v minulosti vybudováno poměrně velké množství venkovních hřišť, z nichž některá jsou osazena herními prvky, zejména pro mladší děti, a fungují (např. Březenecká u experimentů, ve vnitrobloku Březenecké a Holešické, u Školní pěšiny na Kamenné, Na Kamenném Vrchu, nebo na Písečné u baru Jack Daniels a v Jirkovské). Dobře fungují také školní hřiště ZŠ Písečná a Zahradní. Jsou zde však i zrušená a nefunkční hřiště u MŠ Zahradní nebo tzv. „Modrák“. Dle provedeného šetření je však na sídlištích problémem **nedostatek funkčních hřišť – sportovišť pro mládež a dospělé**. Na některých hřištích nejsou v brankách sítě, k jejich používání chybí sportovní nářadí. V otázce budování veřejných sportovišť existují obavy, že by byly („přistěhovalci, feťáky, nebo cikány“)⁵⁹ zase brzy zničeny. Zmiňované obavy z hluku by se daly řešit vhodným utlumením povrchu, úpravou pro různé druhy sportů. **Správa veřejného sportoviště nekončí jeho uvedením do provozu**, je třeba ho udržovat. Nejlépe lidmi, kteří ho využívají a nenechají zničit. Mohou být oplocené, mohou je hlídat najatí nebo dobrovolní správci. Mohou na nich být tzv. **sportovní budky**, kde si lze půjčit (pronajmout) sportovní náčiní. Příkladem mohou být podobně fungující školní hřiště.

Pracovník NZDM:

„Chce to nějakou komunikaci s nimi, když to tam bude někdo vést, tak tam ti, co nemají zájem, nepůjdou. Ostatní se budou snažit zapojit.“

Foto č. 8 a 9: Skate park Eldorado a opuštěný koš na Březenecké (zdroj: archiv autora)

Z hlediska některých mladých lidí je zájem o sportování zjevný (dětí cvičící parkour), jediná veřejně přístupná trampolína (na Zahradní) ale byla kvůli hluku přemístěna od pošty na hřiště ZŠ Zahradní. Místo, aby skákali pod dohledem „skokanské komunity“, která by se kolem vhodně vybudovaného zařízení mohla vytvořit, skáčou tam, kde je riziko úrazu mnohem větší.

⁵⁹ Všechna označení v závorce pocházejí ze zaznamenaných rozhovorů

Foto č. 10 a 11: Místo, kde bývala trampolína na Zahradní, a mladí parkouristé na svém novém působišti (zdroj: archiv autora)

Příkladem dobré praxe v podobě komunity spravující vybudované sportoviště je chomutovský **Skatepark Eldorado**⁶⁰.

Provozovatel parku:

„Skate stojí 3000 Kč, v parku je možnost si ho půjčit nebo i levně postavit ze starých dílů. Park funguje dle počasí a zájmu, pořádají se zde závody (někdy 50 – 70) lidí, koncerty, když se dohodneme s kapelami.“

Pracovník v sociálních službách:

*„**Skatepark** byl založený na nějaké poptávce, že jich je tady docela dost a jsou tu i nějakí dobří skejťáci a to je možná jeden z důvodů, že je o nich i dost slyšet. Původně to bylo ve správě města, to bylo velký špatný, když má něco ve správě město, tak většinou končí špatně. Jednak se do toho objektu neinvestovalo, je tam nějaký materiál, který chátrá. Postavilo to město a chátralo to, ti skejťáci chtěli jezdit víc, než jim město dovolilo. Oni tam měli člověka, který vybíral vstupný, ale po sedmé hodině to třeba museli zavřít, protože ten člověk za to už nebyl placený.“*

Populární sporty jako fotbal a hokej mají ze strany veřejných rozpočtů a zájmu veřejnosti stabilní finanční zázemí a členskou základnu. Tzv. nové urbání sporty jako skateboard, parkour, breakdance či venkovní posilování „workout“ nejsou finančně náročné, podobně jako „sport chudých“ – box. Je potřeba zajistit **vhodný prostor, zkušené lektory („nadšence“)** a **dostatečnou propagaci** pro potenciální zájemce (např. cílovou skupinu tohoto šetření).

Příležitosti – propagace

Ke zlepšení situace v oblasti aktivního trávení volného času je třeba najít aktivity, o které by byl zájem, vytvořit pro ně kvalitní, stabilní zázemí a dostatečně je zpropagovat. Mladí lidé ze sídliště (CS) mnohdy nemají představu o aktivitách, které by mohli provozovat, potřebují vzory a motivaci.

Pracovník v sociálních službách:

„Pracoval jsem v NZDM v Mostě, kde byl kulečník, fotbálek a to bylo všechno. Co si budeme povídat, to jsou takové ty hospodské věci, ty děti (mládež) jsou už nějakým

⁶⁰ Kde mimo jiné někdy, pod dozorem, nechají skákat i mladé parkouristy – „dětí si zde zaskáčou a jsou šťastné“ (provozovatel parku)

způsobem zvyklí na tyhle aktivity a když jim řekli, že s nimi pojedou na paintball, tak ty děti neměly zájem. Je to otázka, jak ty děti zaujmout. Oni neznají jiné možnosti a není to pro ně ani zajímavé, protože to nikdy nepoznaly, nikdy s tím nepřišly do styku. Některé děti třeba ani nevědí, co je omáčka nebo polévka. Neznají to. Ale aby to poznaly, musí se něčím nalákat.“

Mladík (22 let) před NZDM Kamínek:

*„Do centra (Chomutova) chodíme pro oblečení nebo když se chceme podívat ven, mezi lidi trošku, zahodit ten stereotyp, město máme hezký, tak proč ne. Tady je všude krásně, ale ti lidi, to je katastrofa. Ty **děti tady nejsou k ničemu vedené**. Já tady bydlím 17 let.“*

Mládež na sídlištích dle mnohých respondentů **„zevluje a nemá o nic zájem“**. V rozhovorech s cílovou skupinou ale místo nezájmu zaznívaly spíše stížnosti na nedostatek příležitostí: **„je tu nuda“** a **„nic tady není“**.

Cílová skupina tedy není k ničemu vedená, protože tady nic není – jen nuda, a proto zevluje a nemá o nic zájem.

Kromě vytváření příležitostí pro trávení volného času je třeba jednotlivé aktivity nabízet a propagovat, **vytvořit mapu – přehled dostupných možností**, které jsou k dispozici, jak konkrétně fungují a tento přehled distribuovat nejen mezi tzv. sociálně vyloučené (slabé), ale i širší veřejnost. Nevytvářet pocit, že jsou určeny pouze pro jednu skupinu obyvatel, ale dát jasně najevo, že jsou pro všechny.

Pracovníci s mládeží

Ideální (aktivizační) pracovník s mládeží⁶¹ je součástí komunity, kde působí. Někdo, ke komu může mládež vzhlížet, kdo je vede. Kdo mluví řečí mladých, kdo je neotravuje. Musí přicházet s konkrétní nabídkou. Mládež ho musí přijmout mezi sebe. Musí být mladý a znát svou lokalitu a svoje místo. Nesmí být vážný, musí s ním být sranda.

Představy uvedené výše jsou souhrnem nejčastěji zmiňovaných vlastností „ideálního pracovníka“ v zaznamenaných rozhovorech. Ve skutečnosti byly představy respondentů i protichůdné. Někteří z klientů NZDM by chtěli pracovníka mladšího, spíše kamaráda. Někteří autoritu (kterou možná postrádají doma), někoho, od koho by se mohli něco naučit, kdo by jim dokázal poradit. Vlastnosti ideálního pracovníka však závisí i na činnosti, kterou od něj organizace očekává. Má být řešitelem obtížných životních situací, zkušeným jednatelem s institucemi nebo spíše kamarád, co dokáže odkázat na jiné odborníky? Má být „páristou“, který dokáže nabídnout a „prodat“ aktivity NZDM? „Typologii“ aktivizačního pracovníka výrazně ovlivňují i možnosti (plat a úvazek), který je mu daná organizace ochotna nabídnout.

Dle dat uvedených v textu výše je na chomutovských sídlištích patrná potřeba zaujmout, nabídnout a „prodat“ služby, které organizace (nizkoprah) poskytuje. K dosažení úspěchu je však třeba také **atraktivní nabídka ze strany organizace**. Ke kontaktování skupiny mladých, popřípadě celé rodiny, je však také potřeba dlouhodobější práce, ve které hrají roli především **důvěra a spolehlivost**.

⁶¹ Fiktivní osoba složená z představ respondentů šetření k tomuto textu

Vedoucí NZDM v Chomutově:

„To hrozně záleží na té osobnosti toho člověka – jak si rozjede ten terén, jakým způsobem ho povede. A jestli si jenom bude vykazovat věci anebo tam fakt něco udělá. Když najmete někoho, kdo tady bude jenom chodit a chodit za nimi, tak oni ho ani nepřijmou. Jsou to ti lidé – na půlení úvazku. Myslím, že je velký problém, když někdo dělá na půl projektu, půl zadku na jedné židli a půl zadku na druhé židli. To nedělá nic, podle mne. To je jen zaplácnutí místa.“

„Nejlepší je takové to doporučení. Takže když potkám našeho klienta s nějakým cizím, tak řeknu: Hele, příště vezmi kámoše do klubu.“

Výhoda NZDM pro práci s mládeží spočívá právě v jejich nízkoprahovosti. Při provozování různých aktivit sice nemohou nabídnout kvalitu specializovaných kroužků nebo sportovních oddílů, jednotlivé aktivity však mohou svým klientům představit nebo vzbudit zájem pro případné pokračování v dané aktivitě jinde. Ukázat, co vše je možné v rámci volného času aktivně dělat. Limity NZDM zmiňované v rozhovorech se týkaly provozních záležitostí jako omezená velikost (kapacita) provozovaných prostor, limitované personální obsazení a s tím související omezení z hlediska provozní doby. Zástupci nízkoprahů pocítují jako problematické například také shánění profesionálních lektorů. Komplikovaná administrativa jim ztěžuje možnost rozšířit provozní dobu o letních prázdninách a (převážně prázdninových) víkendech. Mládež na sídlištích se však často pohybuje venku až do pozdního večera.

Pracovníci NZDM 1 a 2:

1: *„Ti klienti by byli úplně nejraději, kdybychom tady byli do desíti. Ale jednak si nedokážu představit, že bych tu každý den byla do desíti, také kdyby nás bylo víc a dalo se střídat, tak v tom problém nevidím.“*

2: *„Já bych do deseti neměla otevřeno z jednoho prostého důvodu: nemůžeme končit v deset, aby lidé v deset odcházeli. Noční klid. Takže vždycky jsme měli i terény nebo tady je nějaký film, tak říkám: V devět maximálně konec. Protože neexistuje, abychom tady měli v deset a hned venku je chytali policajti se psy.“*

V případě, že se okamžitá kapacita prostor nízkoprahového zařízení naplní, je nutné nově přichozí odmítat.

Pracovník NZDM:

„Funguje na nějaké domluvě: Hele, ty už jsi tady dlouho a všechno, co si chtěl, jsi využil – pojd' se prostřídat s někým jiným. Nebo těm dětem řekneme: Hele, přijďte se za deset minut zeptat – ono bude zase volno.“

Limity (bariéry pro užívání) ze strany cílové skupiny pak mohou spočívat v také v atraktivitě provozovaných aktivit pro danou věkovou skupinu. Starší mládež například nebaví deskové hry nebo zpívání. Mezi limity patří **zavřené dveře**, které jsou z provozně technických důvodů pochopitelné. Jednoduché „vstoupit a odejít“, jak tomu je běžně ve veřejných prostorách (obchodech apod.) zde však nefunguje.

Pracovník NZDM:

„Když někdo zazvoní, tak my máme pravidlo, že chodí otevírat pracovník. A klienti se vždycky ženou k těm dveřím. Říkám: Nechod' tam. Co když tam bude nácek a zbije tě?“

Obyvatel sídliště v Chomutově:

„V žádné sociální službě nesmí být dveře. Nechápu, jak je možné, že když tam zazvoním a oni mi řeknou, máme individuál, přijď v tolik a v tolik. Já si chci zatrénovat teď a to je špatně. Proč je tam časové omezení, od kdy do kdy tam já můžu být, proč tam nemůžu přijít, kdykoliv já potřebuju nebo chci. Jakýkoliv časový režim, to je pro mě špatně.“

V kritice nízkoprahových center se objevil i odkaz na určitou „instantnost“ – snahu představit v rámci projektů co možná nejvíce aktivit, bez konzultace odborníků v dané oblasti (pro danou aktivitu). Může docházet k situacím, kdy např. podlaha v taneční místnosti nevyhovuje zavedeným standardům pro tanec. Samotné interiéry nízkoprahů jsou někdy také komplikovaně dostupné nebo působí sterilně.

Pracovník v sociálních službách:

„Jsou tam (v NZDM) bílé zdi jako v nemocnici, proč tam nejsou grafity, proč ty děcka nemůžou vzít sprej a prostě to tam zbombit. Znáš třeba kluka, co hezky maluje – tak pojď a zrealizuj se mi tady na zed.“

Ideální služba

Během rozhovorů s některými respondenty z řad pracovníků v sociálních službách a zaměstnanců nízkoprahových center při otázkách na možná zlepšení služeb v oblasti volnočasových aktivit na sídlištích zazněl jako inspirace koncept **Jugendzentrum**, který v této oblasti funguje v Německu.⁶² Od zařízení pro mládež v Česku (Chomutově) se liší velikostí (některá JZ v Německu mají okamžitou kapacitu i kolem 100 klientů), centra také fungují jako otevřený prostor, kam může přijít kdokoli, kdykoliv potřebuje. Po osmé hodině večer si zde plnoletí klienti mohou u baru koupit pivo⁶³, pořádají se zde koncerty a sportovní akce. JZ fungují na principu komunity, kde jsou představitelé různých pro mládež atraktivních subkultur (např. graffiti, skateboard, DJ – gramofony, hudba, Hip Hop, parkour), mladí si zde také mohou zahrát např. videohry, zároveň jsou zde však k dispozici informace nabízející sociální služby a sociální pracovníci.

K výše zmíněnému konceptu se blížily i postřehy – komentáře jiných respondentů, kteří projekt Jugendzentrum neznají. Shrnou-li se **návrhy a tipy pro ideální službu** pro volnočasové aktivity na sídlištích v provedeném šetření, potom vychází:

⁶² Zařízení budovaná v SRN (BDR) na základě spolkového zákona § 11 – 15 (O práci s mládeží a sociální práci s mládeží) podobně jako NZDM, dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb. v České Republice. Někteří z oslovených pracovníků absolvovali návštěvy podobných zařízení v SRN v rámci projektu: Inspiration: Sachsen („Inspirace Saskem“), který v nedávné době realizovala nezisková organizace Člověk v tísni, o. p. s. Více o projektu na webu: <https://www.clovekvtsni.cz/inspirace-saskem-v-cili-1159gp>

⁶³ Pracovník v sociálních službách o pití piva v JZ: „V jednom JZ jsme měli zajímavou debatu, kdy jsme řešili, jak je možné, že v sociální službě dělají koncerty a můžou tam pít pivo. Odpověď zněla, že on si to pivo dá, ale dá si ho tady v bezpečném prostoru. Navíc tím, že my (sociální pracovníci) taky chodíme na ty koncerty a ta hudba nás baví, tak k nám klienti získají důvěru a nevidí nás přes nějakou mlhu, vidí nás jako lidi a my s nimi můžeme probírat různé věci – jsme víc kamarádi a máme otevřenější vztah.“

Potřeba zařízení, kde mládež nebude institucionálně zakotvená a bude jej moci navštěvovat bez omezení (maximální možná provozní doba a místnost, která bude k dispozici stále, bez omezení z důvodu momentálně prováděných aktivit), zařízení by mělo fungovat i během prázdnin a víkendů. Mělo by obsahovat prostor fungující jako odpočinková zóna (možno i venkovní), kde není nutné vyvíjet nějakou aktivitu (lavičky, terasa – kavárna). „Klub“ by neměl být veřejností vnímán jako určený pro specifickou cílovou skupinu (sociálně znevýhodněné nebo Romy), ale jako prostor pro všechny mladé, zároveň do jisté míry přístupný i dospělým. Zařízení by mělo nabízet atraktivní aktivity provozované odborníky v daném oboru, kteří by v jeho rámci mohli předvádět (popularizovat) svou aktivitu (např. sport).⁶⁴ Výběr aktivit by měl být konzultován s mládeží. Centrum by mohlo sloužit i k propagaci (náboru) dalších sportovních a jiných klubů působících v Chomutově a spolupracovat se zařízeními, které zde již existují (skatepark, workout hřiště, SVČ Domeček, ZUŠ apod.). Zařízení by mohlo participovat i v rámci akcí pořádaných městem nebo pořádat akce samostatně (např. koncert rapera, představení parkouristů).

Výše naznačený koncept svým rozsahem překračuje kapacity stávajících zařízení (NZDM) z hlediska personálního i z hlediska nároku na prostor. Při provedených rozhovorech byla samotnými respondenty navrhována místa, kde by mohl být podobný projekt realizován. Zde jsou však uvedeny pouze pro zajímavost, bez analýzy vlastnických struktur daných lokalit, bez analýzy možností proveditelnosti, na které tento text není tematicky ani z hlediska kompetencí zaměřen. Jde o obchodní dům Bohemia – u bývalého kina „Kolčugino“ (rampy), nevyužitý bývalý protiatomový kryt na Zahradní, centrum KASS (Kulturní a společenské středisko) na Zahradní nebo v prostorách zdravotního střediska na Písečné.

⁶⁴ Věc by mohla fungovat tzv. „low cost“ v podobě oslovení nadšenců, kteří by se rádi podělili o své zkušenosti, např. několikrát za měsíc či dle dohody.

12. Doporučení⁶⁵

- Propagace volnočasových aktivit a zařízení pro děti a mládež na sídlištích, vytvoření a distribuce mapy možností k trávení volného času
- Vzájemná aktivní spolupráce jednotlivých NZDM a jiných zájmových organizací; pořádání festivalů k prezentaci činnosti zájmových aktivit mládeže (např. tanec, hudba, divadlo, sport)
- Při tvorbě volnočasových aktivit kontaktovat odborníky v dané oblasti (doporučení na ideální vybavení, možnosti lektorování – větší motivace potenciálních zájemců)
- Podpora talentů z NZDM formou spolupráce se specializovanými organizacemi (sportovní kluby, SVC Domeček, ZUŠ, ZŠ), náborů talentů (umožnění prostupnosti), vzájemné návštěvy a exkurze; zvážení zbudování pobočky SVC Domeček na sídlištích
- Podpora rozvoje sídlištní infrastruktury – drobní živnostníci, obchody, kavárny
- Větší využití poboček Chomutovské knihovny na sídlištích (např. pořádání akcí pro mládež)
- Podpora vzniku pracovních pozic aktivizačního pracovníka v terénu pro mládež a mladé dospělé a kariérového pracovníka pro mládež a mladé dospělé
- Oprava stávajících hřišť (odhlučnění, instalace vhodných prvků) a úprava pro dané místo a cílovou skupinu, která je bude využívat; transformace hřišť ve skutečná sportoviště s dozorem a správou (správci sportovišť, komunity uživatelů, sportovní budky, půjčovny sportovního náčiní zdarma); sportoviště (hřiště) není potřeba pouze vybudovat, ale také spravovat (provozovat)
- Najít realizátora, který by vybudoval nízkoprahové centrum s větší kapacitou, delší provozní dobou, otevřeného bezbariérově pro všechny obyvatele Chomutova (např. podle vzoru Jugendzentrum v SRN, viz str. 31 výše v textu)

⁶⁵ Jde pouze o předběžný výčet témat – návrhů k další diskuzi v rámci pracovních skupin (spolupráce s ASZ)

13. Zdroje a literatura

- ASZ (2018). *Předčasné odchody žáků ze škol*. Agentura pro sociální začleňování.
- ASZ (2016). Korecká, Z., *Vstupní analýza Chomutov*.
- Badura, P., Geckova, A. M., Sigmundova, D., van Dijk, J. P., & Reijeneveld, S. A. (2015). *When children play, they feel better: organized activity participation and health in adolescents*. BMC Public Health, 15 (1090)
- Bourdieu, P. (1998). *Teorie jednání*. Praha, Karolinum.
- Český statistický úřad. *SLDB 2011. Statistický lexikon*. Dostupné online: www.czso.cz. Staženo duben 2019.
- Dumazedier, J., Latouche, N. (1962). *Work and Leisure in French Sociology*. A Journal of Economy and Society.
- Hofbauer, B. (2004). *Děti, mládež a volný čas: Vývojové trendy a současné možnosti*. Portál.
- Jakoubek, M., Budilová, L. (2004). *Lokální romské komunity – dekompozice pojmu (na příkladu lokality Česká Kamenice)*. Západočeská univerzita v Plzni.

